

UNITÁRIUS ÉLET

Kéthavonta megjelenő folyóirat • 2012. március–április • 66. évfolyam 2. szám

Húsvéti üzenet • Fülöp szigetek, avagy az elszakadt rózsafüzér országa
Gondolkodva tanulni annyit jelent, mint biztonságosan befektetni • Az én történetem
A gyulai unitárius szórvány története (2) • Brassai Sámuel egyházzolgálatára
Kőrösi Csoma Sándor és Vámbéry Ármin emlékezete

KEDVES OLVASÓINK!

Ha én a Kedves Olvasó helyében lennék, és meglátnám valahol – hacsak véletlenül is: mondjuk szemem sarkából esne rá a pillantásom – az Unitárius Élet március-áprilisi számára, egészen biztosan kézbe venném. És ha már a kezemben tartom, a két fed lapján látható egzotikus fényképek, az élénkzöld szín arra csábítana, hogy belelapozzak.

Azért is ajánlom a Kedves Olvasónak, hogy ezt megtegye, mert ha átolvassa a lap tartalmát, örömmel állapíthatja meg, hogy annyira színes ennek a számnak a „hordaléka”, mint amilyen színes csak a hónapok királynéjének, május havának a tarkarétes virágai lehetnek – jóllehet idén még nem tartunk a május-júniusi szám megjelentetésénél (ami minden bizonnyal szintén késve fog megjelenni, ezért a Kedves Olvasótól a helyen is elnézést kérünk).

Nos, a rövid bevezető után hadd térjek rá arra, mit foglal magában az Unitárius Élet 66. évfolyam 2. számának huszonnegyed oldala.

Örömmel tapasztaljuk jelentkezését Bálint Benczédi Ferencnek, aki húsvéti körlevelének üzenetét osztja meg velünk.

Szintén az első oldalakon hozza a lap beszámolómat a Fülöp-szigeteken tartott Unitárius és Univerzalisták Nemzetközi Tanácsáról. Ez elkalauzolja az Olvasót abba a távol-keleti színes világba, amely számunkra, közép-európaiak számára annyira távolinak, és sok vonatkozásban megismerhetetlennek tűnik.

A tartalom könyvbemutatóval folytatódik (Walking in Others' Shoes), immáron a 7. résszel, ami ez esetben azért fontos, mert aktualitást ad ennek a számnak. Ugyanis olyan részt közlünk Gretchen Thomas könyvéből, aminek emlékei az ezeltől húsz évvel történt nagypénteki-húsvéti ünnepkörhöz kapcsolódnak.

Dr. Ádám Attila arra vállalkozott, hogy egy rövid könyvrecenzió terjedelmével felhívja figyelmünket az udvarhelyszéki népi építészet különlegességeire.

Ezt követően egy nagyobb lélegzetvétel írásra lapozhatunk, amelynek írója Pálffy Szabolcs, a fiatal nemzedékhez tartozó marosszentgyörgyi lelkész, aki nem elször jelentkezik az újság hasábjain. A lelkész-költő elmélkedésében Konfuciusz világához, illetve annak megértéséhez viszi közelebb az Olvasót.

Közérdek írások sorozata, ami ezt követi: egyházközségeink élete minden számban jelen van, és tükröt tart elénk. Mutatja azt a tevékenységet, amit elvégeztünk – lelkészek és világiak – az illető egyházközségekben. Sajnálatos, hogy mindig ugyanazon kevesek vannak jelen eseményeikkel és nem mindenki, kivétel nélkül, mert ha jól összeszámoljuk, egyházközségeink (több mint) fele, hiányzik az Unitárius Élet lapjairól...

Viszont jelen van az újság oldalain Felhős Szabolcs beregi szórványgondok azzal az örömteli hírral, hogy új szórványlelkészt köszönthettek Bartha Mária Zsuzsanna személyében, akinek tevékenységéhez nagy reményt fűznek. Szintén az utóbból került ki a Lakiteleki Felsőiskola Balázs Ferenc Kollégiumáról szóló érdekes írás.

Retkes Attila budapesti presbiter többszörösen is hármaradt önmagához, hiszen újabb élettrajzi tanulmányt küldött be. Attila az utóbbi számok mindenikében közöl színvonalas írásokat, és azt olyan igényességgel teszi, amit az eddigiekben már megszokhattunk tőle.

Ezúttal két nagy Kelet-utazóról emlékezünk a jeles évfordulók kapcsán: Kőrösi Csoma Sándorról és Vámbéry Árminről. Előbbi székely családból származott, Háromszékről, utóbbi zsidó család gyerekeként nőtt fel a Felvidéken. Mindemellett sok hasonlóság köti őket össze: szegény sorsú családok gyerekei voltak ők, akik ugyanazt a nagy álmot táplálták: megtalálni a magyarság szívéjét. Mindketten gyalogosan, hatalmas nyelvtudással a tarisznyájukban vágta neki a nagy útnak. Egyikük sem találta meg álmai célját, de kutatásaik folyamán mindketten hozzájárultak az egyetemes nyelvi kultúrához.

Olvashatunk még ifjúsági és nemzetközi programokról, megható élettörténetekről (Csordás Gergely) és szórvány-történetről (Gyarmathy Zsolt) egyaránt.

Ha mindez felkeltette a Kedves Olvasó érdeklődését, akkor egy ajánlatunk van: „Tolle, lege!” azaz vedd és olvasd!

Kászoni József

UNITÁRIUS ÉLET • A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZKERÜLET LAPJA

Megbízott szerkesztő k:
Balázs László, Gazdag Árpád,
Kászoni József, Retkes Attila
Tördel szerkesztő:
Gazdag Árpád

Szerkesztő cég címe:
1055 Budapest, Nagy Ignác u. 2-4.
Telefon/fax: 311-2801
unel@unitarius.hu
Index: 25 852

Terjeszti, felelős kiadó:
Magyarországi Unitárius Egyházkerület
HU ISSN 0133-1272

Elfizethető lelkészi hivatalokban
vagy csekken.

Bankszámlaszám:
11713005-20011631
Egyes szám ára: 400 Ft
Évi előfizetési díj: 2400 Ft

Nyomda: Cerberus Kft.
1066 Budapest, Lovag u. 14.
Felelős vezető: Schmidt Gábor

Kéziratokat nem küldünk meg
és nem küldünk vissza.
A folyóiratban megjelent írások
nem feltétlenül tükrözik
a szerkesztő cég álláspontját.

Következő lapzárta:
2012. június 10.

*Kedves Unitárius Híveim,
Keresztény Testvéreim!*

A názáreti Jézus élete, tanítása és példája az Istenben bízó ember számára örömmel. Jézus életéből, tanításából a születést és a keresztre feszítést át az Istent és született élet öröme sugárzik felénk. Az evangéliumban feljegyzett jézusi tanítások, példázatok és bizonyágtevések mind arról szólnak, hogy Jézus az ember számára megmutatta hogyan és miképpen lehetséges Isten mellett megmaradni, Isten ügyét szolgálni, és az örökélet igazságáról bizonyítást tenni. Húsvét ünnepén ezt a Jézus által megmutatott, Istent és származó szent örömet ünnepeljük, az Istent és született élet örömet. Ezért számunkra húsvét az örökélet ünnepe.

Az örökélet nem holnap vagy holnapután kezdődik, nem akkor, mikor gyászos koporsóba zárnak, hanem attól a pillanattól, amikor ráeszmélünk, hogy Isten ajándékaként az igazság hordozói vagyunk. Születésünkkor nyertük azt az alkalmat, és kaptuk azt a visszafordíthatatlan lehetőséget, hogy szellemi és lelki tehetségeinkkel az örökélet munkásai tudjunk lenni. Hogyan? A bennünk élő és lakozó isteni szeretet által. Erre tanított az élet nagy mestere. Ez a szeretet adott nekünk Jézusnak és ez a szeretet tud nekünk is elérhető. Ezt a szeretetet nem lehet keresztre feszíteni, nem lehet koporsóba zárnak, mert „az Isten szeretet, és aki szeretetben marad, az Istenben marad, és az Isten is benne.”

Az evangélium feljegyzése szerint, amikor Jézus azt tapasztalja, hogy sokan eltávolodnak tőle, akkor a tanítványokat megkérdezi: Vajon ti is el akartok menni? Simon Péter ajkáról hangzik el a nagyszerű felismerés, bizonyítást: „Uram, kihez mehetnék? Örökéletnek beszéde van nálad.” A keresztfán imádkozó Jézus az ember számára a legértékesebbet mutatta fel: az Isten melletti megállást, az Istenben való megmaradást. Ez az imádság indítja meg a római századost, hogy felismeri vallomást tegyen a keresztfán: „Ez az ember valóban igaz volt.”

Ez a leírás a nagypénteki tragédia vége, de a húsvéti diadal kezdete is. Jézus imádsága a lélek azon mélységét mutatja fel, ahol Isten jelenlétére kitapintható. Ez az istengyermeki mivolt a feltétel nélküli bizalom, a teljes odaadás, a hit és szeretet gyökere. Jézus tanításának és egész életének ez a központi gondolata: az ember az Istent és kapott szellemi-lelki talentumaival, mint Isten gyermeke hogyan tudja Isten ügyét szolgálni. Hittel és szeretettel. Az ember életének értéke abban áll, hogy Istent megismeri, és megmarad mellette úgy, ahogy Jézus tanította, és példájával megmutatta. Ez a gyökere a halál felett.

A hosszúra nyúlt fagyos tél világa után mindannyian a tavasz melegére, fényére áhítozunk. A bennünket körülölelő világ a megújuló élet himnuszát zengi, és azt szeretnénk, hogy lelkünkben is visszhangozzon ez a dal.

Ilyen várakozások közepette érkezik meg húsvét biztató tanításával. A húsvéti angyalok üzenete erőt ad bennünk, és nekünk is felteszik a kérdést: „Miért keresitek a holtak között az élőket?” Hol keresed Jézust, hol találkozol vele? Ismered-e, volt-e már vendéged, és hallottad-e már evangéliumi hangját? Érted-e és érzed-e, hogy tanítása az örökkévaló isteni világot mutatja meg? Kérdések, melyekre választ kell adnod. Nem idegen, külső erők kényszerítése nyomán, hanem saját magadban, saját magadtól. Minden kérdésre adott felelet a lélek gyökere, az Isten megismerésének felmutatása, és isten-gyermeki lét bizonyítása.

Ma sokan keresik azt az utat, mely egy méltóbb emberi életre vezet. Társadalmunk gazdasági, politikai feszültségei között a kivétel utat fürkészik, és ezekre sokféle megoldást javasolnak, kínálnak. Mára már ebből is üzletet teremtettek. Vannak, akik nyereszkes vágyból tanácsot adnak, leigáznak, és meg akarnak fosztani attól a képességtől, hogy te magad találj meg azt az utat. Távol akarnak tartani attól, hogy a megismerés izgalmas útjára lépj. Istent és nyert szellemi és lelki képességeid segítségével nap mint nap tudsz választ adni a mulandó és örökkévaló, az értékes és az értéktelen dolgok között.

Jézus megmutatta az utat, gondjaink közül a kivétel ösvényét. Nem vesz fel az ölébe, hogy bevigyen a felkavarodott Bethesda tavába, de erre ad, amikor azt mondja: Kelj fel, vedd fel a te nyoszolyád és járj. Nem veszi le vállaidról az élet terhét, de megtanít arra, hogy mily módon tudsz súlyos terhek hordozása között is örök értéket felmutatni. Nem végzi el helyetted a bűn megvallását, de te kell erre ráébredj, és akkor lesz erőd megvallani: Atyám, vétkeztem az ég ellen.

Ez a gyökere a bűn fölött, az élet diadala a halál felett, húsvét gyökere nagypéntek gyászán. Ez a húsvéti nagy öröm: meglátni és megtapasztalni, hogy a Jézustól megtanult nagy szeretet mindig képessé tesz téged látni, vele járni, és vele együtt lenni.

A tanítványok a nagypénteki tragédia után szomorú ábrázattal menekültek Jeruzsálemből. Az Emmaus felé vezető úton a mellük szegded idegennel való beszélgetés, a csendes kis falusi házban az asztal melletti ülés és a kenyér megtörése alkalmat nyújtott, hogy megtapasztalják annak a tanításnak az igazát, amelyre a Mester oktatta őket: „Ahol ketten vagy hárman egybegyűltek az én nevemben ott jelen vagyok.” Hogy Jézus velünk van. Olyan erőt s élményben részesültek, hogy azonnal visszasiettek Jeruzsálembe, hogy a többi tanítványnak is elmondhassák, hírül vigyék.

Húsvét ünnepén Jézus tanításában akarunk erőt s értelmi képességeink mellett megmutatni nekünk, Istenbe vetett hitünket a bennünk lakozó szolgáló szeretet által. Így leszünk az örökélet munkásai, akik nem ijedünk meg az üres sírtól, hanem a köztünk élő jézusi szeretettel teszünk bizonyítást.

Adjon Isten áldott húsvéti örömet és békességet!

tekb 1, amelyek nagyban emlékeztettek az itthoni zsupp, vagy szalmafedeles épületekre.

A földrajzi ismereteim a helyszínen b vültek és lettek gazdagab-
bak – ámbár ha diákkoromban megtanultam volna tudhatnám, hogy az egyenlítő hoz nagyon közel járva 12 órát volt világosság, és 12 órát sötétség minden egyes nap, ami reggel hattól este hatig, illetve este hattól reggel hatig tartott.

A h mérséklet állandó volt. Nappal és éjjel 30 C fok, ami még hagyján, ha nem társult volna ehhez néha több mint 100%-os páratartalom. Ez magas fokú nyirkosságot és nedvességet eredményezett, amihez mi európaiak nem igazán szokhattunk hozzá, és ami ezáltal sok, enyhén szólva kellemetlenséget okozott a nap 24 órájában.

A helyzetleíráshoz hozzátartozik még az, hogy a nap nagyon nagy részét egy konferenciateremben töltöttük, ami mellett egy istentiszteletet kiszolgáló székterem rendeltetett, hogy a reggeli és esti áhítatainkat megtarthassuk. És természetesen nem hagyhatom ki azt a bár helyiséget, ahova a kés esti id szakban vonultunk vissza szocializálódni, beszélget-

ismerkedni és barátkozni. Ennek volt két gyönyörű fája, egy a terem közelében, a másik meg az épületen kívül, de mégis annak teljesen közelében volt.

A nyitónapon a Tanács elnöke említést tett arról, hogy unitáriusok a világ több mint 50 országában élnek és annak ellenére, hogy nem vagyunk mindannyian egyformák, mégis vannak közös vonásaink, mint a vallásszabadság eszméje, amely mindannyiunkat jellemez; a türelem, a gondolat és a vizsgálódás szabadsága; a szeretet és béke gyakorlása. Ennek a valódiságát és gyakorlatát azon a héten b ven volt alkalmunk meg tapasztalni, gyakorolni és megosztani egymással.

Volt közöttünk humanista, szabadelv vallásos gondolkodó és természetesen unitárius keresztény is.

Az istentiszteleteink zömében angolul folytak, de volt olyan is, aki spanyol nyelven tartotta azt, mint pl. Francesco Gaitan Mexikóból, vagy hallhattunk a házigazdáinktól elég sok helyi dialektust, amit cebuano-nak és hyligainon-nak neveznek. (Az országban a leggyakrabban beszélt nyelv a tagalog és angol.) Nem egy alkalommal igyekeztek megtanítani saját nyelvükön egy pár mondatos énekekre is, amit kézenfogva gyakoroltunk istentisztelet alatt közösen énekelve. Itt jegyzem meg röviden azt, hogy az országban 80 különböző dialektus van

használatban! Népessége megközelelti a 90 milliót.

Egyik nap egy érdekes videókapcsolatban is volt részünk Bruce Knotts-al, aki az unitárius-univerzalista képviselője az Egyesült Nemzetek Szervezetének. Az UU-UNO (Unitarian Universalist United Nations Office) azért is érdekes, mert az amerikai és kanadai unitáriusok révén az unitárius-univerzalista eszme is helyet kap az Egyesült Nemzetek tevékenységének gyakorlatában. Azt sem rejtette véka alá az interjú kapcsán az eladó, hogy szeretne több olyan országot is ebben a nemzetközi szervezetben, ahol vannak még angolul beszélő unitáriusok, mint Ausztrália és Új-Zéland.

A csütörtöki és pénteki gyűlések napok alkalmából meghallgathattuk és elfogadtuk a Tanács költségvetését és zárszámadását, illetve szavazhattunk két új taggyűlést teljes jogú felvételére az ICUU-ba, hiszen itt nyert felvételt az afrikai Burundi és a hollandiai szabadelv unitáriusok csoportja, a kettő összesen 3200 taggal. Ehhez a sokszínűséghez természetesen mi, az erdélyi-magyarországi taggyűlések is hozzájárultunk. Bálint Benczédi Ferenc püspök a házigazdának egy Erdélyből hozott varrótás asztalterítőt adományozott,

egy korondi tálat és istentisztelet alkalmából használt kerámia csengőt, miközben röviden ismertette azt, hogy mi gyakorlatunk legrégebbi vallásunkat 1568-tól, közel 450 éve.

A Fülöp-szigeti unitáriusoktól megtanultuk azt, hogy országosan mintegy 2000 tagja van egyházunknak, akikhez még sok gyerek is tartozik. Gyűléseitek nagy része Negros szigetén van, de öröm volt hallani azt is, hogy Manilában, a fővárosban is van két gyülekezetük. Tevékenységükre jellemző a társadalmi igazságosság megvalósítása országukban, a mikrómenedzseri rendszer kiteljesítése a gazdaságban, a falun élő emberek orvosi és orvossággal való ellátása szükség szerint, valamint egy olyan nagyívű terv, amelynek keretében 400.000 dollárt gyűjtenek egy lánybentlakás felépítésére egyetemi hallgatók számára.

A konferencia végeztével mikrobusszokkal kirándulni indultunk Dumaguete-től északra, hogy távolabbi vidéki gyülekezeteket is meglátogassunk. Az előre tervezett kirándulás ugyanis megghiúsult a földrengést követően, hiszen az utak nagy része járhatatlanná vált, mint ahogy az összedőlt hidak is.

Vidéki gyűléseitek a sziget hegyvidéki részen találhatóak, ahol

elég nagy a szegénység és ahol az infrastruktúra hiányát pillanatokon belül meg lehetett tapasztalni. Földutakon voltak megközelíthetőek ezek a hegyek között meghúzódó gyülekezetek, szerény templomaikkal. A helyiek alacsony, kisméretű, többnyire bambuszából épült hajlékokban laknak és a legközelebbi családtagoknak is több km-t kell megtenni ahhoz, hogy a templomokba elérhessenek.

Amíg az idjárás szinte kifogástalanul tökéletes mezőgazdasági szempontból, addig a munka nem könnyű a mezőgazdasági gépek szinte teljes hiánya nélkül. Ez abból is megtudható, hogy háztartásonként sok esetben fél tucat gyermekkel körülvéve az évi átlagos bevétel alig közelíti meg az évi 400 amerikai dollárt!

Hat gyülekezet a Negros szigetén élvezi a támogatását az Unitárius-Universalisták Nemzetközi Tanácsának, míg több gyülekezetnek amerikai testvérgyülekezetek a támogatói.

Szegénységük ellenére is a nagylelkűség jellemezte őket, hiszen bennünket juttattak nekünk abból, amiből számukra a legtöbb adatott: mangó, banán, kókuszdió...

Végezetül röviden arról, hogy mit jelent az elszakadt rózsafüzér a címben. A világ egyik legnagyobb szigetcsoportháról, szigetvilágáról van szó ebben az esetben, amely egyesek szerint több mint 7000, mások szerint pontosan 7107 szigetet foglal magában. Az északi-déli távolság sem kevés, hiszen valamivel meghaladja az ezer mérföldet. Szigetek és tengerek, legelők és erdők, gyönyörű égboltozat és színes emberek keveredése az, amivel, és akikkel találkozhat az oda utazó.

Kászoni-Kövendi József

Walking in Others' shoes

Stories from the Early Years of the Partner Church Movement

7.

Virrasztás

Els látogatásom végén a homoródszentmártoni id sek nyomást gyakoroltak rám, hogy hamarosan jöjjeek vissza: „Most, hogy velünk töltött egy pünkösdt, vissza kell jönnie a többi ünnepre is: szinhálaadás, karácsony, és húsvét.” – Kirázott a hideg. Számomra húsvét volt a legkevésbé kedvelt nap az egyházi ünnepek közül.

Sokáig a mellett voltam, hogy az unitárius univerzalisták ne is vegyék tudomásul a húsvétot. Még a kollegáimat is elkezdtem arról kérdezgetni, hogy mi értelme egy unitárius mesét szni Jézus csodálatos feltámadása köré, és azt ünnepelni. Teológiai fenntartásaimon kívül volt más gondom is. San Joséban minden húsvétkor közvetíteni kellett – ugyanúgy, mint gyerekkorom egyházközségében – a vallásos humanisták, és a világi humanisták között, vagy a keresztény unitárius univerzalisták, meg a (szerencsére kevés) keresztény ellenes tagjaink között. (Keményen, türelmetlenül dolgoztam azon, hogy ez utóbbi csoportnak segítsek túljutni gyermekkori kellemetlen vallásos tapasztalatain.)

Az 1950-es években a Knoxville-i vasárnapi iskolában azt tanultuk, hogy – noha nem az összes – de a legtöbb unitárius Jézust a világ egyik legnagyobb tanítójának tartotta, és embernek tekintette. Ez ugyanaz a „jó hír”, melyet az erdélyi unitáriusok az 1560-as évek óta hirdetnek: Jézus éppen olyan isteni, mint te vagy én. Jézus feltámadásában sohasem tudtam hinni, és azt értelmezni sem. Találok hozám szóló mondanivalót a húsvéti passió történetében, még inspirál is, mint mindenki mást, akinek er s a társadalmi igazságosságérze-

te. De ilyen er szakos, és kegyetlen esemény, mint a keresztre feszítés nem lehet sem teológiám, sem a vasárnapi iskola programjának középpontjában. Ahogy az évek teltek, mindinkább kétszín-ségnek éreztem valahányszor részt vettem az unitárius univerzalista húsvét megünneplésében.

1993-ban, hogy a húsvéttal szembeni ellenérzéseimt l megszabaduljak elfogadtam a homoródszentmártoni id sek meghívását, hogy az ünnepet együtt töltssem velük a Kárpátok lábainál. A két egyházközségnek sikerült elegend pénzt összeszednie egy traktorra, és az volt a terv, hogy személyesen én vigyem el.

Majdnem három év telt el az els látogatásom óta. Ekkorra már vártam, hogy úrvacsorát oszthassak. Becsomagoltam a fekete palástomat, és megszöktem az észak-amerikai húsvét el l az erdélyi húsvétba.

*

Már koromsötét volt kint, de a vacsoránkat (finom puliszka párolt erdei gombával, egy hagyományos erdélyi étel, melyet ingyencsökként vezettek be a kaliforniai vendégl kbe) másfél órával kés bb találta. Ezen a húsvét el tti szombat estén különleges zenei eseményre készültek. Az egész bárány, melyet Mária bepácolt – aznap korábban vágta le az egyház istállójában – az egyházközség gondnokának ajándéka volt, aki bárányokat nevelt. Mária segített Józsefnek megkeresni egy pár keszty t, melynek le voltak vágva az ujjai, László Árpád, a kántor számára, hogy a hidegben azzal orgonázzon. Nagy Rózsika elment harangozni, „arra az eshet ségre, ha valaki csatlakozni akarna hozzánk”, mondta. Ez nem valószínű,

ebben a metsz hidegben. – Válaszolta József, majd bocsánatkér n felém fordult: – Szerettünk volna megismertetni téged az erdélyi tavasz csodájával, e helyett viszont megkapod a fagyos télbe való visszafordulást. A ma délutáni esküv volt az els szertartás, amit sz óta a templomban tartottunk. Valójában túl hideg van még ahhoz, hogy a f tetlen templomban istentiszteletet tartsunk, de csak ott van elegend hely annak a húsvéti tömegnek, mely holnap eljön úrvacsorát venni. Ma este pedig azért kell a templomban lennünk, mert ott van az orgona.

Magyarul a Good Friday-t (jó péntek) Long Friday-nek, nagy-pénteknek, vagy szomorú pénteknek nevezik. Ez a „hosszú nap” péntek naplementét l szombat napfelkeltéig tart. Nagypénteken, a reggeli istentiszteleten összegy ltek a gyülekezeti tagok, hogy meghallgassák a figyelemreméltó Unitárius Passió els részét, Péterffy Gyula m vét. Most este Rózsika az orgonát fújni, József meg Árpád énekelni készült, én pedig a Passió második felét meghallgatni.

Ahogy József el re figyelmeztetett, az új stílusban épült, százéves templom tíz hatalmas ablaka – melyek rengeteg fényt engedtek be kora nyári reggeleken – most nem sok védelmet nyújtott a kora tavaszi hideg, és sötétség ellen. Hosszú alsóban, bélelt csizmában, kötött gyapjú kalapban, vastag kend ben, legvastagabb télikabátomban, és József édesanyjának legmelegebb zoknijában, egyedül ültem. Reszketve, ennek a nagyon sötét falusi templomnak a f hajójában. Valahányszor kilélegeztem meleg pára oldódott fel a hatalmas, üres térben. József, Rózsika

és Árpád felmásztak a rozszant lépcsőn az erkélyre, és az orgona két oldalán meggyújtottak néhány gyertyát.

Korábban József már mondta nekem, hogy a téli fagy sokszor szétveti a korhadt koporsókat az régi temetőben, mely közvetlenül a templom alatt van, és valahogyan csontok kerülnek fel néha a templomba, a sorok alá. Nem voltam benne biztos, hogy ez igaz, vagy csak villára vesznek ezzel, de bizony fészkelve ültem a sötét templom kemény padján, és elképzeltem, amint azok a régi csontok felfelé törekednek a lábaim alatt. Mint ahogy azt József elre megmondta, csak mi négyen voltunk az egész faluban, akik nem a meleg konyhában készülünk a másnapi ünnepre.

A fújtatós orgona életre szusszant; vénséges vén fújtatóját Rózsika tartotta életben kilencven percen át úgy, hogy hol egyik, hol másik lábával pumpálta, felváltva. Árpád jó zenész. Józseffel ketten elkezdtek az Unitárius Passió második részét. Egyetlen szót sem értettem belőle, még csak kitalálni sem tudtam. A két ember teljes hangszárnyalt, Rózsika lefelé hajlongott, a gyertyák égtek, az oldalak fordultak – mi négyen pedig elragadtatva hallgatunk. Kényelmetlenül éreztem magam, hogy senki más nem csatlakozott hozzánk. Ha nem lennék itt, egyáltalán megtartának ezt a ceremóniát? Zavaró volt a gondolat, hogy csak hárman csak miattam szervezték ezt az esti eseményt.

Lassan a hullámzó zene, a helyegyesége, meg a pillanat ünnepélyessége magával ragadott. A zene hullámai át, meg átmostak. Szinte hallottam a tömeget, elre éreztem Jézus szenvedéseit és kételyeit, elképzeltem Mária gyászát és Péter megbánását. Kényelmetlenségi érzetemet elpárolgott, és a szertartás áldássá, reszketésem pedig misztikus borzongássá vált. A húsvét egy elidegenedett külső szemlélőjévé lettem, és a húsvét misztériuma kényelmesen beburkolt.

Hogy van az, hogy a hallgatás folyamata – azáltal, hogy annyira vitális jelenlétet sugall, és éber arra, ami következni fog – ennyire meg tud változtatni? Hogy lehet az, hogy ezen a helyen, ezt a zenét hallgatva lehullott rólam minden ellenérzés és félelem a húsvéttól, és meggyözötté vált, hogy mi unitáriusok, a mi feltételeink szerint inkább magunkénak tarthatjuk a húsvét ünnepét, mint a trinitáriusok?

A különleges Unitárius Passió véget ért, és mi lefelé botorkáltunk a lépcsőn a sötétben, mert sem a csillagok, sem a hold nem világított. A gyomrom nagyot kordult, eszembe juttatva mennyire szerettem az étel-készítést, néha szertartás-szerűen. Különösen szeretem, ha összegyűlünk enni, bármilyen ünnepi étkezésre; határozottan ez a kedvencem az ünneplésben. Egy kisebb fajta csoda volt belépni a sötét hidegbe a fényesen kivilágított, meleg lelkészlak konyhájába, ahol Mária meg a lányok keményen dolgoztak a Kászoni család húsvéti nagy étkezésén. Az elköszületeket ismételtén megszakították a falubeli fiúk, köztük egy tündéri hároméves, aki a lelkészlakot választotta élete első szavalási színhelyének. Mindegyik fiú elhadart egy-egy verset, majd elvégezte a locsolási rituálét, hogy kiérdemelje a nagy gonddal megfestett húsvéti tojások egyikét.

Mária tüzes pálinkával köszöntötte Rózsika kitartását az orgona fújtatójának kezelését illetően, és köszöntött mondott a két helyes énekesre. Az utolsó köszöntött nekem szólt, a tisztelt vendégnek: „Te mindannyiunk helyett virrasztottál.”

Virrasztás – az a titokzatos húsvéti rítus, amelyről tiniként olvastam James Agee *The Morning Watch* (Virrasztás reggelig). Agee leírja, hogyan harcolt önmagával, hogy legyőzze kételyeit meg az állomosságot, és fenn tudjon maradni, miközben végigimádkozta azt az egész hosszú éjszakát, mely a húsvéti napfelkeléssel ért véget. A vir-

rasztás sokkal több, mint ébren maradni. Azt jelenti, hogy az ember mélyen tudatos, kész bármire, ami következik, a nélkül, hogy elveszítenénk szándékunkat, és kapcsolatunkat. Számomra a virrasztás azt jelenti, hogy eltávolítjuk a köveket életünk zsákutcáivégéig, mely kövek elválasztanak a megszentelt déstől.

A hosszú éjszakában, sokkal később, feküdtem a lelkészlak dolgozószobájának kényelmes kanapéján, a sok könyv szomszédságában, és arra gondoltam, hogyan virraszthatnék saját életemben – hogyan vagyunk elhívatva arra, hogy saját életünkben virrasszunk az elnyomottakért és a felhatalmazottakért, hogyan röködhetünk kormányunk, és annak tisztségviselőinek az igazságtalanságaival szemben, mennyire fontos elgúrtani a függőség és figyelmetlenség köveit. Virrasztanunk kell saját egészségünk, saját lelkünk, szereteteink felett. Azon az éjszakán megértettem, hogy testvérkapcsolatunk arra int, hogy megoldjam kételyeimet, hogy kerüljek ambivalenciáim fölé, és váljak odaadóbbá: a szentséggel szemben, másokkal szemben, magammal szemben. És megkönnyebbüléssel tapasztaltam, hogy mostantól fogva egyszer ennyire várhatom már a húsvétot, mint olyan időszakot, amikor megújíthatom a hitemet, és az elkötelezettségeimet. Következésképp reggel József húsvéti homíliája – mely arról szólt, hogy oldjuk meg kételyeinket azért, hogy megújítsuk elkötelezettségeinket és megerősítsük hitünket – a kés esti vacsora alatt a virrasztásról folytatott beszélgetésünkben lett ki.

Húsvét reggelén szikrázóan sütött a nap, és minden pad megtelt rokonokkal és barátokkal, akik hosszú utat tettek meg azért, hogy Székelyföld szívében töltsék az ünnepet. Sokan a faluban nettek fel, vagy gyerekkorukban ott töltötték a nyári vakációt. Ezúttal szinte végigtáncoltam az úrvacsoraosztást, boldogsággal a szívem-

ben, és komoly arccal – bár a lelkem egyre arra emlékeztet, hogy mosolygott, és ki mondaná saját lelkének, hogy ne mosolyogjon már?

Istentisztelet után, ami a meglepetés traktor átadásával ért véget, sokan megköszönték nekem, hogy „áténeltem számukra a húsvétot”. Az egyik ember azt mondta: Kapcsolatunk az Ön kaliforniai egyházával okot ad, hogy ragaszkodjunk a régi formákhoz. És ez jó, mert a régi utak közelebb vannak Istenhez.

Ez meglepett. Én éppen azt hittem, hogy kapcsolatunk arra készíti majd az erdélyieket, hogy új utakat keressenek. Tulajdonképpen azt gondolom, hogy testvérkapcsolatunk nekem adott olyan régi utakat, melyek közelebb vannak Istenhez.

*

A hét végén Mária kivitt autóval az állomásra. Miközben a hátsó ablakon még visszanéztem, hogy egy utolsó tekintettel búcsúzzak az unitárius templom tornyától, az jutott eszembe, hogy nem is miattam tartották a szombat esti szertartást. Azért tartották meg, hogy h ek maradjanak a homoród-szentmártoni 800 el z húsvéthoz, melyet minden tavasszal megünnepeltek a templomban.

Miközben a vonat rohant velem egy másik hosszú éjszakán át Magyarország és Nyugat felé rájöttem, hogy lehet testvéreim sohasem fogják tudni mit éltem át akkor. Azzal, hogy meghívtak és megosztották velem a sötét, hideg, hitet-megtartó szertartásukat engem felszabadítottak, és képes voltam magam mögött hagyni

mindazt, ami kellemetlenséget, és félelmet okozott nekem húsvétkor, és megnyitott arra, amit kincsként rizhetek: az elkötelezettséget, és a virrasztás megújulását. Testvéregyházkapcsolataim ebben is, meg sok más módon is, meger sítettek hitemben. Meger sítettek abban az áldásban, mely akkor születik, mikor az emberek ki nyúlnak egymás felé minden fölött, ami különben elválasztja ket: etnikum, nyelv, földrajz, valás, történelem, politika, gazdaság. Igenlik hitemet, hogy amikor egymás b rébe bújunk, tudjuk, hogy hasonlóak vagyunk, legalább azokban dolgokban, amelyek számítanak, de különösen a lélek és a szív dolgaiban, az emberi értékekben.

Udvarhelyszék népi építészete

Jóles érzés a tudománnyal hivatászer en foglalkozóként az erdélyi magyar tudomány eredményeir l beszámolni. Kétszeresen is jó érzés ez, ha a szóban forgó kiadvány az erdélyi népi hagyományok feltérképezését és meg rzését szolgálja. Éppen ilyen m **Furu Árpád** közelmúltban megjelent *Udvarhelyszék népi építészete* cím munkája (Glória Kiadó, Kolozsvár, 2011, p. 136).

A Nemzeti Kulturális Alap és

a Transylvania Trust Alapítvány támogatásával megjelent könyv részletekbe men en foglalkozik a népi építészetre ható, természeti földrajzi és kistáji jellemz kkel, településföldrajzi és népességi kérdésekkel. Ez utóbbiak közül ki kell emelni Udvarhelyszéknek, az egykori hat szék egyikének f leg dél-keleti határán jelentkező barcasági szász építészeti hatást, ami nemcsak a lakóházak terén, hanem a kerített, vagy er dített templomok építészetében is jelentkezik.

A könyv külön fejezetekben foglalkozik a lakóházak jellemző alaprajzával, szerkezeti elemeivel, a nyílászárókkal, népi bútorokkal és tüzel berendezésekkel, az udvar gazdasági épületeivel, valamint a kerítésekkel és a kapukkal.

Ez utóbbiak, a székelykapuk szerencsére máig meg rzött él hagyománnyal rendelkeznek, például a galambbúgos kapuk Bögyözön, Okládön, és Csehétfalván.

Az egyes kistájak (Sóvidék, Erd vidék, Homoródmente) jellemző építészeti jegyei külön-külön is tárgyalásra kerülnek. Érdeemes megemlíteni Székelysombor nevét, ahol a homlokzati díszít elemek különös gazdagsággal nyilvánulnak meg a házak padlástéri küls oromfalán.

A könyvet Erdélyben sikerült beszerezni, magyarországi terjesztésér l sajnos nincs hírem.

A szép kiállítású, több mint félszáz színes fotóval és ábrával illusztrált könyvet jó szívvel ajánlom minden – múltunk iránt érdekl d – Olvasónak.

A nyárra vonatkozóan pedig élvezetes kirándulásokat kívánok a könyvben szerepl épületek egyikének-másikának él ben való megtekintéséhez. Megérdemlik a múltat óvó figyelmünket!

Dr. Ádám Attila

*Székelyudvarhely – Óbuda,
2011. november 25.*

Gondolkodva tanulni annyit jelent, mint biztonságosan befektetni

*A gondolkodás nélküli tanulás – pazarlás.
A tanulás nélküli gondolkodás – veszélyes.”*
(Konfucius)

Íróasztalomnál ülök. Elttem hordozható számítógépem, fölöttem lámpafény. Bal kezem felül, karnyújtásnyira a teljes szobafalat betölt magánkönyvtárunk, az ifjabb Pálffy családé. A polcon sok száz könyv, folyóirat és szótár; legfelül régi nyomtatványok: van, amely több mint háromszáz éves. Jobb kezem felül fehér falon, berámázott festmények és emléklapok mellett, ovális alapon fába vésett címerünk.

Kezembe veszem néhai dr. Erdő János Teológiai tanulmányok című kötetét és kinyitom. Benne könyvtári pecsétünk magyar és latin nyelven „beszél”: A Pálffy család könyvtára / Credimus in unum Deum.

Felteszem olvasószemüvegem. Elttem az ismerős idézet, figyelmesen, olvasószemüvegemmel nézem. Idézetek és gondolatok tematikájú füzetembe – még középiskolás koromban, a székelykeresztúri Unitárius Gimnáziumban – több, Konfuciusnak tulajdonított mondást jegyeztem be. Köztük ezt is: „Jobb egy kis fényt gyűjteni, mint a sötétséget ócsárolni.” Kolozsváron, 1997-ben ez az idézetet választottam mottóként, amikor a miért szeretnék unitárius lelkész lenni kérdés kapcsán szárnypróbálgató gondolataimat papírra vettem.

Konfucius régi szellemi barátom. Neki köszönhetem azt a felismerést is, amelyet még a kincses városban, vallástörténet, filozófia tanulmányaim során így fogalmaztam meg: Ha Kelet nem termékenyíti meg Nyugatot, akkor Nyugat elpusztítja a Földet.

Megvizsgállok egy más szövegváltozatot is. Úgy amint azt néhai teológiai tanárom ajánlotta, amikor a prédikációírás helytitkaiba avatta be a tiszteletes ifjúságot. Amint a bibliai alapgondolat, a textus kibontása során is legalább két Biblia fordítást ajánlott megnézni: hadd lássuk melyik szövegváltozat ihlet meg, szólít meg „jobban”.

E konfuciusi mondásnak egy másik változata így hangzik: „Tanulni és nem gondolkodni: hiábavaló fáradság; gondolkodni és nem tanulni pedig: veszedelmes.”

Arra gondolok, hogy gazdagító lehet a kínai filozófus-tudóstól származó mondás önértelmező olvasata. E sor kincsesbánya: benne Kelet mindmáig egyik legismertebb bölcsé aranymondásán elmélkedhetek. Itt és most ez az idézet hozzám szól. Üzenete engem keres. Az egyéni jellemformálás olyan ösvényét kínálja, mint amelyet Jézusnak a Hegyi Beszédbe tanítása által sejtethünk meg: „Ti azért legyetek tökéletesek, mint ahogy mennyei Atyátok tökéletes.” (Má-

té evangéliuma 5,48)

Amióta az eszemet tudom, szeretek tanulni. Ennek oka lehet a legalább három nemzedékre visszavezethető értelmiségi, pedagógus felmenők ténye, tudata is. Ettől eltekintve: amikor ez a tanítói-tanári családi vonal még nem volt bennem tudatos, már akkor is egyik legjobb időtöltésként fogtam fel a tanulást. Néhai – boldog emlékezet – székelykeresztúri pap bácsim, Báró József tiszteletbeli unitárius esperesnek a munkára vonatkozó mondását parafrázálva: „a tanulás a legolcsóbb szórakozás.”

Életkoromnál fogva az úgynevezett fiatal felnőttek korcsoportjába tartozom. Érdekes tapasztalat közel harminchárom éves fejjel kézbe venni olvasmányi jegyzeteimet és megvizsgálni, hogy húsz évesen tanulás témában milyen gondolatokat jegyeztem be a gimnáziumi barna-arany füzetbe: „...tanulni és dolgozni, ez tehát az ifjúság kötelessége. Ügyelni szívének és lelkének tisztaságára, testi egészségére és szellemi tulajdonságainak fejlesztésére. Maga elé tenni egy határozott célt, úgy tanulásban, mint munkában. A testi-szellemi munka célhoz vezet: ha kell, elkövetkezéssel, kitartással, szorgalommal, megfelelően relatívással folytatjuk.” (Az ifjúság jogai és kötelességei – Dr. Vajda Béla, 1935. január)

Gyermekkoromtól vonzott a „betűvetés és szóaratók” világa. Egy „régiből” versemben így emlékeztem meg erről: „oskolámról az írka van eszemben / betűvetés és szóaratók / belélegzett kréta por felhőkben / nebulók közt címszavazás”(emlékvallató).

A tanulás és gondolkodás világában jól érzem magam: tanulni gondolkodva szeretek. Ezekkel párhuzamosan pedig hiszek az Örökkévalóban, aki hitem szerint a Mindenség Lelke. Az értelmes hitet és a hívő értelmet legközelebbi barátainak tekintem.

Éppen ezért, jelen esszében utalnom kell a jeles francia filozófus, matematikus, René Descartes szalóigévé vált latin nyelv megállapítására: *Dubito ergo cogito, cogito ergo sum, sum ergo Deus est.* Ami magyarul azt jelenti: Kétkedem, tehát gondolkodom, gondolkodom, tehát vagyok, vagyok, tehát Isten létezik. E szöveggörnyezetben azért idézek Descartes-tól, mert nézetem szerint az újkori filozófiában az gondolkodásának hatása legalább akkora horderejű Európában, mint Konfucius tanai hatása mind a mai napig Távol-Keleten. E két – alázatosan alkotó – gondolkodó között időben legalább kétezer év „szakadék” tátong, de ez nem akadályoz abban, hogy lássuk: gondolataik, munkásságuk kiállta az

id k próbáját. Nézeteikhez mind a mai napig vissza lehet és vissza is kell térni.

Meg kell említenem, hogy Konfucius semmit sem jegyzett fel, fontosabb mondásait követi gyjtötték össze és rízték meg a Lun-jü (Beszélgetések és mondasok) cím könyvben.

Tovább folytatva az idézet önértelmez olvasatát, tényként kell megállapítanom, hogy az én anyanyelvem a magyar. Áldott emlék néhai Édesanyám naplójegyzete szerint már egy éves koromban beszéltem és jártam. Három éves koromban már román nyelven is értekeztünk: kiváltságos helyzetben voltam Székelykeresztúron, hiszen egyik szül m román nyelv- és irodalom szakos tanár volt. Emlékszem, az elemi osztályokban minden idegen nyelv szót meg akartam érteni, hogy képszer en lássam a jelentést. Bevallom, akkor még nem tudtam, hogy az emberi elme képekben gondolkodik.

Jóval kés bb, már középiskolás éveim elején olvashattam arról, hogy mennyire „elmés“ tevékenység a gondolkodva tanulás. Amikor éber állapotban vagyunk elménk másodpercenként mintegy huszonhárom képet képes rögzíteni és mindegyik hasonló az általunk ismert képekhez. Egy perc alatt 23 x 60, tehát 1380 kép kerül be az emberi elmébe. Egy óra alatt még hatvanszor több és így tovább. Ha kíváncsiak volnánk, hogy egy 60 évet megért ember hány képpel rendelkezik, számítsuk ki.

1989 szén Székelykeresztúron az orosz nyelvet kezdtük tanulni; 1990 kora tavaszától már Magyarországról érkezett angol nyelvtanárt kaptunk. Az anyanyelvemre még le nem fordított, képileg még nem „látott“ szöveg bemagolását meg sem kíséreltem. Arra törekedtem, hogy amit elsajátítok, azt hatékonyan tegyem: els sorban azokból a tárgyakból, amelyek érdeklési körömhöz tartoztak: irodalom, nyelvtan (ezen belül a magyar, a román, az angol, a német és a latin) történelem, földrajz, filozófia, pszichológia, vallás. Imént szoltam a képekben való tanulásról és gondolkodásról. Nézzük csak milyen szavaink vannak: képesség, képtelenség, képzelet, képzés, képzés, képesítés, képvisel, képviselet. Megelztek volna bennünket nyelvalkotó seink?

Szeretek gondolkodva tanulni, földi id met nem pazarolni. Az egyéni haszon szempontjából szeretnék továbbra is biztonságosan befektetni, azaz tanulva gondolkodni. Amennyiben ezt teszem, akkor „bel lem is nyernek“ azok az emberek, akik lelki-szellemi vezetésemet igényelve hozzám fordulnak. Ha nem tudnánk, hogy Konfuciusztól származik a fent említett mondás, akkor is következtethetnénk arra, hogy egyszer igazságot nagyszeren megfogalmazni képes elmét l születhetett e megállapítás.

Ehhez kapcsolódik az az eszmeifuttatás, hogy aki gondolkodva tanul, az képes valamir l képet alkotni az elméjében: az az ember egy képzett valaki. Ám ha erre képtelen, ha csupán szöveget magol és közben elméjében nem jön létre kép, akkor ezt az embert butának, ostobának hívjuk, mert szellemileg balga, képesség nélküli.

Egyetértek L. Ron Hubbard megállapításával, aki a hatékony tanulás, a tartós ismeretszerzés legfbb akadályának a meg nem értett szót tekinti. Amennyiben egy mondatban található olyan szó, amelyr l én elmémben nem tudok képet alkotni, és tovább lépek anélkül, hogy megértettem volna, akkor a tanulás jelszava alatt valójában életem drága idejét pazarlom.

Ami a távol-keleti mestert l származtatott mondat második részét illeti: a tanulás nélküli gondolkodás veszélyességére még Kolozsváron, 1997 decemberében, kollokvium id szakban jöttem rá: annyit elmélkedtem, gondolkodtam az Ószövetség eredeti nyelve, a héber nyelv sajátosságain, hogy közben kevés id t szántam a „szent nyelvtan“ tanulására. Meg is látszott az els írásbeli számonkérés alkalmával. Tanulás, nyelvtani alapvetés nélkül képtelen voltam megoldani a feladatokat. E tapasztalat arra készítetett, hogy kés bb több id t szánjak a héber nyelvtan tanulására. Hát nem gyermekjáték, de az si nyelv különleges, szakrális varázsa megérte a fáradságot. A kurzus bevezetjében ezt olvashattam: „Szeresd Istent! Érte a hébert is megtanulod!“ Ószövetségi szövegeket tanultam meg, minden szót megértve, ezért van az, hogy mind a mai napig megmaradt ez a tudás. Vallásórásaim id nként kérve kérnek: „Pap bácsi, mondjon valamit héberül a Tízparancsolatból!“

Ami e tanácsnak a jövőre tekintet hasznosítását illeti: igyekszem betartani. Egyrészt a Konfucius életm ve iránti tiszteletb l, másrészt azért, mert a mindennapi életben m köd gyakorlati valóságáról már többször is meggyz dtem. Fontos szempont az is, hogy – akárcsak én is – az ókori mester lényegesenek tartotta a régi hagyományok és az id sek tiszteletben tartását. Követjük-e Konfuciuszt? Szeretnénk-e biztonságosan befektetni?

Esszém végén úgy érzem, hogy meg kell osztanom egy verset, amely e februári hidegben járva, a közelg tavasz érkezését várva, a templom járdai hólapátolások, sepregetések közt bennem muzsikált:

„Tanulni kell. A téli fákat.
Ahogyan talpig zuzmarásak.
Tanulni kell. A nyári felhőt.
A lobbanásnyi égi-erdőt.
Tanulni kell mézet, diót,
jegenyefát és úrhajót,
a hétfőt, keddet, pénteket,
a szavakat, mert édesek.
Tanulni kell magyarul és világot,
tanulni kell mindazt, ami kitarul,
ami világít, ami jel:
tanulni kell, szeretni kell.

(Nemes Nagy Ágnes: Tanulni kell)

Pálffy Tamás Szabolcs, 3. év
Kommunikáció és
közkapcsolatok szak
SAPIENTIA-EMTE

Nagyon nehezen jött el a tavasz itt, az Alföld e táján is. A március elején megérkezett egyetlen gólya a városkánk utcáján lévő fészken a hónap végéig kellett várjon társára. A templomunk gólyái is csak húsvétra jöttek meg. A fecskénk április végén csiviteltek be a házukba megérkezésüket. Közben hidegek, fagyok, esős, ködös, szeles idők, igazi áprilisi bolond idők késleltették a fák rügyezését, virágok bomlását. Kis gyülekezetünk életének tavasz- és ünnepváró hangulatát gyászosra festette volt gondnokunknak váratlan halála.

Március 2-án kísértük utolsó útjára Barta János, 76 évet élt testvérünket. 2-3 éve kezdtek a gyengülés jelei, még gondnok korában, de végig vitte a mandátumát betegen is. Eljárt feleségével a templomba, velem pedig a f. hatósági ülésekre, ahol lelkesen támogatta az egyházrészeink egyesítését. Az utóbbi időkben már templomba sem tudott eljárni, többször volt kórházban, több mindennel kezelték, mindenképpen élni akart, hiszen karácsony előtt saját traktorával még felszántott egy darabot földjeiből, így várta a tavaszi vetés idejét. De Istennek tartozunk hálával gazdag, értéktelment életéért. Nyugalma legyen csendes. Istennek más volt az akaratja, és elszóltotta számadására. Nagy részvét mellett búcsúztattuk.

Március 3-án búcsúztattuk Mogyoróssy Györgyné Daru Margit, 76 évet élt testvérünket. A Hajnal István Idsek Otthonának lakója volt néhány éve. Azelőtt tagja volt a Nyugdíjas Klubnak és a benne működő Dalárdának. Sokat járt templomunkba, nem csak a fellépések alkalmával, hanem élettársával is és annak halála után egyedül is. Az otthonbeli havonkénti istentiszteleteinknek és szertartásainknak lelkes látogatója volt, amíg járása nem gyengült.

Reformátusból lett – akárcsak a volt gondnokunk – gyülekezetünk tagja, támogatója.

Ugyanaznap a temetés után részt vettünk a Nyugdíjas Klubok tavaszváró rendezvényén, ahol dalárdánkkal szerepeltünk és köszöntöttük a

ket a közelgő nap alkalmából.

Március 4-én Gyulán megtartottuk soros istentiszteletünket és számadó közgyűlést.

Március 6-án délután fontos meg tárgyalni való dolgokról ülésezett egyházi elnökségünk.

Március 8-án Gyomaendrődön Nyugdíjas Klubok napi és március 15-i ünnepségén vettünk részt, ahol klubunk dalárdájával és feleségemmel tartalmas műsort mutattunk be.

Március 9-én Farkas Zoltán megyei elnök meghívására Békéscsabán részt vettem a megyei egyházvezetők találkozáján, megbeszélésén, ahol szomorúan vettük tudomásul, hogy az egyházak megyei támogatása a továbbiakban, az országos átrendezések miatt elmarad.

Ugyanaznap részt vettem a Határon Átível Együttműködés rendezvényén a helybeli polgármesteri hivatalban, ahol felszólalt Biró Rozália testvérünk is, Nagyvárad unitárius alpolgármesterasszonya, akinek meghívásában mi is részt vettünk, és eljött értünk is.

Március 11-én megemlékeztünk az 1848/49-es forradalom és szabadságharc évfordulójáról, amikor az alkalomhoz illő verseket és énekeket adtak el hittanos gyermekek és felnőttek.

Március 15-én részt vettünk a városi ünnepségen, ahol a gondnokkal koszorúztunk az 1848/49-es emlékműnél egyházközségünk és lovagrendünk nevében. Sajnos nem sikerült megtartani azt, hogy felváltva temp-

lomainkban tartsunk emlékestentiszteletet. Személyes meghívót kaptam a városi, Kossuth-téri megemlékezésre, ahova Bere Károly polgármester társaságában mentünk el a hivatal kisbuszával 16-an. Mi bejuttottunk a díszvendégeknek fenntartott helyre, a többiek a tömeggel együtt hallgatták a beszédeket, műsorszámokat.

Az ünnepség után meghívtam a csapatot a püspöki hivatalba, hogy megmutassam az én „munkahelyemet”. Tündi presbiter képviselő segítségével megvendégteltük a társaságot kávéval és jó borral. Közös fényképek is készültek a püspöki irodában. Szép élményekkel megrakottan jöttünk haza, a hivatal útközben meghívott egy közös ebédre.

Március 19-én délután a polgármesteri hivatalban a civil szervezetek, alapítványok és egyházak képviselői találkoztak (mi mindháromban érdeklőként) meg tárgyalni az új jogszabályok szerinti bejegyzések, pályázatok, támogatások, elszámolások rendszerét.

Március 20-án elnökségi ülésen vettem részt, ahol a fő téma az ingatlanunk ügyei voltak.

Március 24-én Budapesten részt vettünk Bánásghy Sándor gondnokkal az évi első rendes Egyházkerületi Képviselő Tanács ülésén, ahol elfogadtuk az előző év zárszámadását is. Az ülés szünetében a Kossuth Rádió szerkesztője, Veres Emese Gyöngyvér interjút készített velem a nyárádmenti húsvéti virágzásról,

Füzesgyarmati polgármesteri látogatás a püspöki hivatalban március 15-én.

amit április 9-én este fél 11-kor közvetített is a rádió.

Március 27-28-29. napjain Kolozsváron ülésezett az Alaptörvény El készítő Bizottságunk.

A március végi és április eleji szerdákön és csütörtökön készülünk a Passió el adására. Megkértük a Hagyomány rz Népdalkört, hogy a mi énekeseink mellett k is segítsenek.

Április 1-jén, virágvasárnapján köszöntöttük két hittanos gyerekünket, Korcsok Klárit és Kovács Laurát, akik a XII. Debreceni Országos

Mazsorett Fesztiválon, március 31-én, korcsoportjukban, csapatukkal „Kiemelt Arany Oklevél” min sítést szereztek. Büszkén hozták, és be is mutattuk az oklevelet és fényképeket. szinte elismerésünk a lányoknak!

Április 6-án, Nagypénteken utolsó útjára kísértük és eltemettük özv. Györössy Lajos, 72 évet élt testvérünket. Római katolikusnak született, de a baráti család minket kért meg a búcsúszertartás elvégzésére. Nem egészen 3 hónappal el tte temettük el feleségét. Közös lányuk, Margit így 3 hónap alatt teljesen árva maradt. Az Isten adjon csendes pihenést az elhaltnak! Ugyanaznap este fél 7-kor mintegy félszáz érdeklődő el tte adtuk a templomban a Passiót. A mostoha id ellenére

szép, kellemes ünnepeket kívántunk egymásnak az éneklés után.

Húsvét áldott ünnepén a Kebluksek Béla virágkertész gyönyör csokrával feldíszített úrasztalát megterítettük úrvacsorára. A gyászoló család emlékez tagjaival együtt 38 személy élt a hiter sít alkalommal, délután az Id sek Otthonában pedig 12 személy.

Gyulán, a Pándy Kálmán Kórház kápolnájában erdélyi és budapesti hívekkel együtt 21 felnőtt vett úrvacsorát, de jelen volt néhány gyerek is. Megbeszéltük, hogy pünkösdi alkalmával lesz három keresztes, és két fiatal készül konfirmálni szi Hálaadás ünnepén.

Húsvéthétf n csak Füzesgyarmaton volt istentisztelet, a rossz id miatt kevés érdeklődővel.

Húsvét csonkahetén, 12-én feleségemmel részt vettünk az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége Hódmez vásárhelyre kihelyezett munkaülésén. Nagyszer élmény volt találkozni szolgatársaimmal, sok fiatallal, akik majd továbbviszik a stafétabotot egyesített egyházunkban. Alkalmunk volt meghallgatni két tartalmas el adást is. Sajnálunk, hogy másnapi lekötött programom miatt haza kellett jönni. A lelkésztársakat meghívtam, hogy a következő évben a kihelyezett ülésüket Füzesgyarmaton tartsák, ahol szeretettel fogadjuk.

Április 15-én megemlékeztünk a Költészet Napjáról. Az alkalomhoz ill felolvasásokat tartottunk József Attila és Márai Sándor verseib l, akik mindketten április 11-én születtek, de az évtizedekkel ezel tt elindított költészet napját csak József Attila születéséhez kötötték, mert nem ismerték el (inkább elhallgatták) Márai Sándor irodalmi nagyságát.

Április 16-ra meghívást kaptunk a Holokauszt Magyarországi Emléknapja alkalmából tartott megemlékezésre a Páva utca, 39. szám alatti Holokauszt Emlékközpontba, délután 2 órára.

Április 19-20. napjain Budapesten folytatta munkáját az Alaptörvény El készítő Bizottság.

Április 19-én délután jelen voltam a Hadtörténeti Intézetben megrendezett Antall József Emlékkonferencián, ahol neves történészek és politikusok el adásait hallgathattuk meg.

Április 28-án felavattuk Orbán Balázs, a „legnagyobb székely” els emléktábláját azon a házon (IX. ker., Kálvin tér, 7. szám, a Lónyai utcai homlokzaton), ahol lakott Budapestben, amikor ott tartózkodott. Az avató beszédet Bálint Benczédi Ferenc, kolozsvári püspök mondta, a konferencián el adást tartott Dr. Kovács Sándor teológiai tanár. Én is felolvastam a mi, füzesgyarmati em-

léktábla-avatásunkra írt gondolataimat. Többen tartottak el adást neves meghívottak és szervezetek megjelent képviselői el tt. Kiállítás és könyveladás is volt.

Április 29-én gyermekistentiszteletet tartottunk, a „szertartást” Korcsok Klári és öccse, Andris végezték. Utána szeretetvendégség volt és sok-sok értékes tombolát sorsoltunk ki.

Május 2-ra meghívást kaptam a Parlamentbe, a köztársasági elnök megválasztására. Nagy élmény volt Dr. Áder János elnökké választása, tartalmas beszédének meghallgatása.

Május 2-3-4. napjain Kolozsváron folytatta munkáját az Alaptörvény El készítő Bizottság.

Május 6-án nagyszabású Anyák Napját tartottunk. Közel kéttucat gyermek köszöntötte édesanyját, nagymamáját, dedíjít verssel, virággal, énekel. Szerepelt a nyugdíjas dalárda és a népdalkör néhány tagja is. Az ünnepet felvette a helyi TV is, kétszer két városban fogja leadni. A gyülekezet is megajándékozott minden jelenlévő n t egy-egy szál szép kálával.

Május 10-én részt vettem Füzesgyarmat város polgármesterének társaságában Magyarország újonnan választott köztársasági elnöke, Dr. Áder János beiktatásán.

Volt és lesz mozgalmas élet e kis gyülekezetben, Isten segítségével bízva próbálunk értékeremt munkát végezni mind gyülekezeti, mind pedig egyetemes egyházi szinten.

Befejezésül egy biztató üzenet készen érkezett „vendégeink” részéről: Valami gonosz, mindig ricsajozó vererek a tél folyamán elfoglalták az egyik fecskéfészket. Aztán le is verték. A megérkezett fecskék nem azal foglalkoztak, hogy sopánkodjanak, hanem elkezdtek új-jáépíteni sárhajlékukat, mert teremtett ösztönük azt súgta, hogy újra kell kezdeni...

Áldott tavaszt, sok szép napot, istenes alkalmakat kívánunk Minden-
knek:

Balázsi László

Részvevők az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének hódmezővásárhelyi munkaértekezletén.

Foto: Pálfi Tamás Szabocs

▶ PESTSZENTL RINC

Öröm és megtiszteltetés volt számomra, hogy 2011 októberében a pestszentl rinci közgyűlés megválasztott lelkészének, ahol az elmúlt években lelkész híján helyettesítésekkel folytak az istentiszteletek. Nem volt lelkipásztori gondozás, hitoktatás, mindamelllett, hogy a gyülekezet elz gondnokasszonya, Tóthné Erdő Mária erején felül megtett mindent a fennmaradásért, és mind a mai napig nagyon sok önkéntes segítséget nyújt a gyülekezetnek és nekem, mint gyülekezeti munkatárs.

Így a legfontosabb feladat a hívek felkeresése, családlátogatás, hitoktatás, gyülekezeti alkalmak szervezése, egyszóval a szétszéledt nyáj összeszedése, egyben tartása. Emellett a templom és a hozzátartozó gyülekezeti terem rendbe tétele, a felújítási munkák és a kert rendezése is sok erőfeszítést kíván a gyülekezetnél. Az Unitárius Alapítványtól elnyert pénzbeli tudtuk a templomtornyot megjavítani, kipucolni és a harangot letisztítani, ehhez a feladathoz hozzájárult Bodor Sándor presbíter atyánkfia is jelentős önkéntes munkával.

A l rinci unitárius gyülekezethez tartoznak a szomszédos kerületek és a dél-pesti el városok is, de nagy számban élnek híveink a 18. kerület-

ben. A gyülekezetben megnövekedett az aktív hívek száma, akik templomba járnak, akik hozzájárulnak a gyülekezet életéhez, akik imáikban hordozzák a közösség sorsát. A l rinci hívek szívesen vállalnak és végeznek önkéntes munkát, kisebb javításokat, felújításokat, kert-gondozást, belső takarítást, félést az összejöveteleinken. A gyülekezet híveinek száma az elmúlt évtizedben megnövekedett az Erdélyből áttelepedett hívekkel.

Október 23-án, istentisztelet keretében emlékeztünk meg az 1956-os forradalom mártírjaira, különösen az unitárius vallású testvéreinkre.

Október 30-án, halottak-napi istentiszteletet tartottunk, gyertyagyújtás mellett emlékeztünk egyházunk nagyjaira és személyes-családi halottainkra. Híveink nagy számban vettek részt ezen az alkalmon. Az istentisztelet után az emlékezés koszorúit vittük el a Kispesti temetőbe, és a l rinci temetőbe.

November 13-án, Dávid Ferenc vasárnapján egyházalapító mártír püspökünkre emlékeztünk Elekes Adrienn szavallatával.

November 23-án a 18. kerületi Dávid Ferenc táblánál tartottunk megemlékezést lelkész és gondnok szollgallatával.

December 10-én, szombaton délután adventi koncertet és gyülekezeti összejövetelt tartottunk a régi magyar egyházi zenét játszó Musica Hungarica együttes szereplésével. A rendezvény a 18. kerületi Önkormányzat pályázati támogatásával valósult meg.

December 18-án, vasárnap tartottuk a gyermek karácsonyfa ünnepséget. 65 hívünk volt jelen és összesen a gyermekeknek 35 csomagot osztot-

tunk ki. Köszönöm a szülők felkészítését és a gyermekeknek a szép szavallatokat, énekeket.

December 25-én, karácsony ünnepén úrvacsoraosztással egybekötött ünnepi istentiszteletünk volt 106 f jelenlétével.

Február 5-én „Családi vasárnapot” tartottunk, a gyermek-istentiszteletet Szász Adrienne lelkész vezegte, melyet szeretetvendégség követt.

Március 18-án istentisztelet keretében belüli megemlékeztünk az 1848. március 15-i forradalom kezdetéről. A gyülekezet konfirmandus ifjai lelkesen készültek egy kis sorral, szavallatokkal. Köszönet érte! Szereplők: Gadácsi Dorottya, Gadácsi Lilla, Pölöskei Brigitta, Hegyi Róbert.

Április 21-én emlékeztünk néhai dr. Jakab Jen lelkészre Szathmáry Zsuzsa beszédével, majd eladást tartott dr. L. rincz Ern jogtanácsos, volt f gondnok-helyettes. A gyülekezeti esten fellépett a Kispesti Gyöngyvirág Kamarakórus. A második szeretetvendégség követe, a hagyományos borsos-tokány puliszkával, Kovács Levente presbíter és Szathmáry Zsuzsa jóvoltából.

A pestszentl rinci gyülekezet évek óta szoros kapcsolatot ápol a Tordatúri Unitárius Egyházközséggel. Felvettem a kapcsolatot Bodor Piroska lelkésznel és meghívtuk a tordatúri unitáriusokat 2012. május-júniusára egy testvéri látogatásra, amit nagy örömmel fogadtak.

Nyolc fiatalot készít fel a konfirmációra, akik 2012. június 10-én tesznek bizonyosságot unitárius hitükre.

Dr. Szent-Iványi Ilona

Új szórványlelkészt köszönthetett a beregi unitárius szórvány 2012 tavaszán. A nagykárolyi Bartha Mária Zsuzsanna lelkészn t neveztek ki a kocsordi anyagyülekezet lelkészévé, miután Nyitrai Levente lelkész úr nyugdíjba vonult. A lelkészn t l a beregi misszió az ifjúsági munka fellendülését várja (gyermekfoglalkozás, kátézis, ifjúsági istentisztelet). Bízunk benne, hogy a missziós munka fellendülésével meger sődik a beregi unitárius szórvány is.

A Beregi Ünnepi Hét keretein belül megrendezésre került a Partium folyóirat szerz inek felolvasóestje. A rendezvénynek a vásárosnaményi Balázs József Városi Könyvtár adott otthont. A könyvtár vezet je, Fejes Csilla fogadta és látta vendégül a folyóirat szerkeszt - it és szerz it.

Felh s Szabolcs, a Partium f szerkeszt je köszöntötte a vendégeket és a népes közönséget. Ezek után ismertette a lap történetét, szellemi hagyatékának fontosságát, hangsúlyozva az unitárius szellem jelenlétét, annak összetartó erejét a folyóirat életében. Majd a szerz k olvastak fel verseikb l. L rincz P. Gabriella (Beregszász), Farkas Gábor (Debrecen), aki egyben a felolvasott m vek mellett bemutatta 2011 decemberében megjelent kötetét Törzsét tartó fa címmel, melyet az érdekl d k a helyszínen megvásárolhattak. Ezek után Oláh András és Kürti László mátészalkai, illetve Bakos Kiss Károly beregújfalui költ k felolvasásával folytatódott az irodalmi délután. Dr. Nagy Ákos, az UART elnöke a fiatalabb nemzedéket bízta publikálásra, felajánlva a folyóirat és az UART-blog, internetes oldal (<http://uninaplo.unitarius-halo.net/uart/>) lehet ségeit. Varga János, a Partium prózarovatának

M eleg hangulatú baráti összejövetel részesei voltunk március 4-én délután. A Nyíregyházán él unitárius közösségünk köszöntötte lelkészünket, nyugdíjba vonulása alkalmából.

Nyitrai Levente lelkész úr, aki Kocsordon él és teljesít szolgálatot, közel két évtizede gondozta maroknyi kis csoportunk lelki életét. Fáradságot nem kímélve, havonta utazott hozzánk, tartott istentiszteletet, keresztezte, eskette gyermekeinket, látogatta betegeinket, kísérte utolsó útjára elhunyt szeretteinket. Közös énekléssel, imádkozással és szeretet-vendégséggel köszöntük meg fáradozását, kívántunk neki békés, örömteli nyugdíjas éveket.

Nyitrai Levente unitárius lelkész március 15-én 11 órakor Kocsordon búcsú-istentiszteletet tartott.

Nyíregyháza, 2012. március 8.

Palotayné Kovács Annamária

Az új szórványlelkészn köszöntése. Bartha Mária Zsuzsanna lelkészn és a beregi unitárius delegáció Kocsordon.

szerkeszt je beszélt munkája érdekességér l, nehézségeir l. A rendezvény kötetlen beszélgetéssel zárult, az olvasók, érdekl d k hozzászólása, kérdései emelték az ünnepi hangulatot.

A Kárpátaljáról érkezett vendégek a Tomcsányi kastélyban vendégeskedtek, ahol dr. Kopriva Attila, munkácsi fest m vész, grafikus kiállítását tekinthették meg. Az irodalmi estet megel z en dr. Nagy Ákos és L rincz P. Gabriella h ségfogadalmat tettek a beregi unitárius szórványban való munkálkodásra.

Felhős Szabolcs

A Lakiteleki Népf iskola Balázs Ferenc Kollégiuma

Immár második évfolyamába lépett a Lakiteleki Népf iskola keretei közt m köd Balázs Ferenc Kollégium, amely a nagy szellem el d örökébe lépve a mindennapok gyakorlatában igyekszik megvalósítani és továbbgondolni munkásságát, hagyatékát.

A Lakiteleki Népf iskola azon kevés magyarországi intézmények közé tartozik, amely tisztában van az unitá-

rius értékekkel és ápolja is azokat. Célja a magyarság szellemi és kulturális életének, nemzeti és keresztény hagyományainak meg rzése, ápolása és továbbadása. Csodálatos alkotásuk a Keresztény Panteon, ahol az els sorban ott találjuk a magyar unitárius egyház egyesít püspökének, Józan Miklósnak szobrát, aki sokoldalú munkásságával, közéleti súlyával növelte unitárius egyházunk történelmi tekin-

télyét, miután 1940 szeptemberében a két unitárius egyházrész egyesült.

A másik nagyszer park a Nemzeti Panteon, ahol számos nemzeti híresség szobra között, Németh László és Illyés Gyula társaságában ott találjuk Balázs Ferenc mellszobrát. Lezsák Sándor a népf iskola elnöke példaképül állította az utókornak, a fiatal magyar nemzedéknek Balázs Ferenc népnevel munkásságát. A mellszo-

bor talapzatára ezt írták: „népf iskolát álmodó, szervező mészki prédikátor, a falu szerelmese”.

A Balázs Ferenc Kollégium foglalkozásain megtanultuk, hogy a népf iskola feladata a nemzeti értékek felmutatása. Az els évben megismerkedtünk Balázs Ferenc munkásságával Bálint Róbert mészki unitárius lelkész szemléletes el adásában, majd a Balázs Ferenc Beregi Népf iskola tevékenységének ismertetésekor magyarországi utóéletével is megismerkedhetett a mintegy 50 f s hallgatóság. A foglalkozások évente 4 alkalommal, egy-egy hétvégén zajlanak (péntek, szombat, vasárnap).

A népf iskolai mozgalom megismerését a dán Grundtvig püspök, az európai népf iskolai mozgalom elindítója munkásságának elemzésével kezdtük el. A gyakorlatban tanulmányoztuk az önellátó falu modelljét. Egyik szép mintáját a szatmári Túrinvándiban találjuk, melynek polgármester asszonya beszámolt eredményeiről. Megismerkedtünk a közösségépítés fortélyjaival is, majd a civil kezdeményezések elemzése kapcsán eljutottunk az önfenntartó falu szellemiségéig. (Mintapélda lehet Ba-

lázs Ferenc szövetekezeti mozgalma, népf iskolai tevékenysége). Végül a hagyomány és modernitás témakörével zártuk az els évfolyamot.

A hagyomány az emberiség több évezredes tapasztalata. Igen fontos a nemzet életében, mivel ha er s az identitás, akkor kisebb a b nözés és a halálozás. A jó nevelés cölöpöket rak le, óvodás kortól a hagyományokra nevel, amire a ma embere is építhet, a modern polgár életvitelét választva.

Az idei évfolyam foglalkozásain olyan neves tudósok osztották meg velünk világlátásukat, tudományos tapasztalataikat, mint Réthelyi Miklós (agy, tudat és lélek), Vizi E. Szilveszter (vallás és tudomány), Német Erzsébet (a közszereplésről), és Lezsák Sándor (a közösségszervezésről). Balog Zoltán államtitkár a közösségtudatról és identitásról fejtette ki véleményét.

Úgy kell élnünk és dolgoznunk, hogy a lelkiismeretünk tiszta legyen, hogy Istent tetten érzjük lelkünkben. A hitet nevelés által kapja az ember, tehát a népf iskolák els rend feladata: lelket önteni az emberekbe, legyen küldetésük és hitük.

A Balázs Ferenc Népf iskola tény-

Balázs Ferenc mellszobra Lakitelken

kedésének bemutatása mellett sort kerítettünk az egyetlen unitárius szellemiség kulturális lap, a Partium bemutatására, mely nagy sikert aratott, új érdeklődőket megnyerve ügyünknek. Ezzel is erősítettük Balázs Ferencnek, lelki és szellemi példaképünknek hagyatékát.

Felhős Szabolcs

KELET FEL L

Margaréta

Kapaszkodik bolyhos szára
az égre,
kelyhét nyitja a reggeli
napfényre
Kifeslik a margaréta
virága,
méhek szállnak bódultan
a szirmára.

Budaházi István

Tavaszi dal

Tavaszi lángja, tüze,
pirkadj föld kikelete!
Serkenj legel k
zöld f szála,
szik gyepe,
ligeti zsálya!
Bomolj ki barka!
Derülj ég kéksége!
Föld kies, nagy határa,
bódulj székf virágba!

Ószabó István

Figyelj rám!

Csillag el tt
Alkonyat.
Er s bennem,
zúg a Nap,
szólt, dalolt a
pillanat.
Mert a gyáva,
az szavam,
Kérlek ne nézz,
figyelj rám:
benned építem
Magam.

Diószegi Szabó Pál

Weöres és Pilinszky

A dal és a csönd
Két orgona
Százlyukú síp
S a lyuk maga
Százszín fény
S az éj hava
A dal és a csönd –
Ha szólana

Bakos Kiss Károly

Pastoral

A Bach-csomópont ránk rivall
benzing zös fugáival,
te pianóban mondd el,
rákontráz száz Ford, száz Opel.
A csodálatos mandarin
utcára tódult hangjain
míg kezded siklik dúlt, rokon,
idegen, bús húrokon,
a hangjuk hínár és moszat,
mit algásodó kozmosz ad,
s ha elhallgatsz, sírják tovább
roncsolt világok káoszát.

A szabadba vág halovány
énekével egy csalogány,
égszínkéék szemhéjad mögött
esik, villámlik, mennydörög,
a fák köröttünk álldogálnak:
Publikuma e Pastoralnak,
a múltban visszhangzik rekedt
Suttogásként kölcsön-neved,
nem testesülsz, nem vált valóra
a metrum bongása sem,
Flóra.

Mogyorósi László

Tavaszi csokor az UART költ inek verseib l

Február 28-án tizenkét asszony és leány gyűlt össze a Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben, hogy megalakítsák a Budapesti Unitárius Egyházközség N szövétségét. Az összejövetelt történelmi visszatekintéssel nyitották meg, amelynek folyamán felelevenítették az unitárius n mozgalom történetét Budapesten és Erdélyben. Budapesten 1922 tavaszán, Józán Miklós kezdeményezésére megalakult a Dávid Ferenc Egylet és annak n i tagozata, amely kés bb felvette az Unitárius N szövétség nevet. Havonta rendeztek összejöveteleket. 1936-ban a magyarkúti ingatlanban kapott helyet a szövétség. A tevékenységeik között szerepel a háború után ruha- és élelmiszer-segély kiosztása, szegények megsegítése, gyerekek táboroztatása Magyarúton. Az Unitárius N szövétséget a kommunista Belügyminisztérium oszlatta fel, 1950-ben. Erdélyben már 1992-ben megindult az újjászületés folyamata. A helyi n szövétségek száma egyre n , jelenleg 93-at tartanak nyilván. A Budapesti Unitárius Egyházközségnél is felvet dött ez a gondolat, így több mint hatvan év után újra életre keltették. Célkit zéseik többek között: az egyházi rendezvények pártolása, önálló rendezvények szervezése, valláserkölcsi nevelés támogatása, magányos öregek, árvák, sokgyermekes családok, hátrányos helyzet személyek anyagi és erkölcsi támogatása, népi mestersegek, népm vészeti hagyományok ápolása, jótékonyági társadalmi akciók szervezése, bekapcsolódás más n -mozgalmakba.

Március 22-én, az Érték+ rz Estek sorozatában a 90 éves Dr. Hárdi István pszichiáter f orvos, kandidátus, címzetes f iskolai tanár tartott el adást, Szent Antal megkísértése – A kísértés képi kifejezése a Szent Antal ábrázolások tükrében címmel. „Miért olyan kedvelt a téma? – vette fel az els nagy kérdést Hárdi tanár úr, amelyre több válasz is le-

hetséges. Ez a legenda már régen kilépett a vallásos etika határai közül, és egyéni, s t interkulturális téma lett. El adónk 560 különböző képm vészeti ábrázolást gy jtött össze, s ezek fele modern, vagyis a legenda ma is kedvelt téma a képm vészeten. A harmadik és legfontosabb válasz azonban „az általános emberiben, a mindenkiben el forduló döntési problémákban, a kísértés konfliktusában, a létbizonytalanságban, az öröm, az elfojtás és lemondás, az élet és halál nagy kérdéseiben keresend ”. Az est házigazdája Gazdag Árpád egyházi el adótanácsos, lapunk szerkeszt je volt.

Március 25-én, vasárnap az istentisztelet után tartottuk évi rendes egyházközségi közgy lésünket, amely egyhangúlag elfogadta Kászoni József lelkészi beszámolóját, a 2011. évi zárszámadást és a 2012. évi pénzügyi tervet. Az erdélyi és a magyarországi egyházrész egyesítési folyamatáról, ennek közelg nagy eseményeir l Barabássy Sándor presbiter, a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének f gondnok-helyettese adott tájékoztatást.

Április 6-án, Nagypénteken este zsúfolásig megtelt a templomunk arra az ökumenikus istentisztelet keretében rendezett hangversenyre, amelyen Giovanni Battista Pergolesi (1710–1736) kantáta-oratóriuma, a Stabat Mater szólalt meg. A szoprán szólót Karácsonyi Linda, a mezzót Geréb Zsuzsanna énekelte, közrem ködtek Maria Teresa Uribe énekm vész bécsi és budapesti mesteriskolájának növendékei, Maria Teresa Uribe vezényletével.

Április 8-án, Húsvét vasárnap reggel 9 és délel tt 11 óraker, illetve április 9-én, Húsvét hétf n 11 óraker úrvacsorával egybekötött istentiszteleteket tartottunk. A szószéki szolgálatot vezet lelkészünk, Kászoni József mellett Demény Ágnes Zita torockói származású unitári-

us teológiai hallgató végezte. A három istentiszteleten több százan vették magukhoz a Jézus életére, halálára és tanítására emlékeztet jegyeket, a kenyeret és a bort.

Április 12-én, csütörtökön folytatódott az Érték+ rz Estek sorozata: Salamin András tartott el adást Az utolsó honfoglalás cím , a közelmúltban megjelent kétkötetes munkájáról, amely a magyar störténet teljesen ismeretlen fejezetét, a svájci Hun-völgy krónikáját mutatja be. Salamin – akinek

felesége, illetve Er s Gábor volt a szerz társa – öt éves kutatómunkával, sok-sok utazással térképezte fel a svájci Val d’Anniviers históriáját. Az itt él emberek még ma is hun származásúnak tartják magukat. Elbeszélésekb l, legendákból úgy tudják, hogy seik Attila katonái voltak, akik itt maradtak, esetleg ide vándoroltak Attila halála és a hun birodalom szétesése után. Ez a nép valaha hun–magyar nyelvet beszélt, s ez a nyelv a könyv szerint egészen a 16. századig fennmaradt. Ma már csak töredékei élnek, de a tradíció pontosan nyomon követhet . Az Érték+ rz est házigazdája Tim Katalin presbiterünk volt.

Április 15-én, vasárnap az istentiszteletet követ en Kászoni József lelkész nyitotta meg Holicska István marosvásárhelyi képm vész Éden arboréruma cím kiállítását, amely a hónap végéig volt látogatható.

Retkes Attila

Szokatlan összeállítású csapat érkezett a János Zsigmond Unitárius Kollégium jégbordás udvarára 2012. február 24-én az esti órákban Kolozsvárra.

A dévai zárandoklaton megismert, Magyarországról érkeztek között most nem csak nézők, hanem élvezők érkeztek, hanem a XV. ODFIE Szavaló- és Népdalénekl Versenyen fellépő fiatalok is.

Bár a kísérték száma még mindig meghaladta a szereplőket, érezhetően javult az arány.

A két lány gondosan felkészült az előregadott kritériumoknak megfelelően. A versek között kötelezően Dsida Jenő, Kányádi Sándor, Szabédi László és Szilágyi

Domokos versei, illetve egy szabadon választható költemény volt, népszerűsítve a Kolozsvárhoz köthető költőket. A népdaléneklőkkel zetsesen 4 + 1 dalból álló listát hoztak, melyek közül 4 szabadon választható egy pedig előre megadott tájegység szerinti felsorolásból származik.

A rendezvényen aktívan résztvevő Budapest és környékén nevelkedett fiatalok száma tovább növekedett a már elkezdődött programra való belépésünkkor. A rendezvény egyik szervezője, ifj. Bardócz-Tódor András első éves unitárius teológiai hallgató Jobbágy Júliával tette információ-dúsá és szórakoztatóvá a fellépők között eltelt időt. Mindkét faj-

ban különdíjat kaptak szereplőink. A fellépők mellett színvonalas előadók és társulatok szórakoztatták a fiatalokat.

*

Az erdélyi úti izgalmai után folytatjuk rendszeres programunkat, a színjátszó foglalkozásokat, mely alkalmakra minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Terveink szerint folytatjuk a 25 év feletti csoportját, ahol többségében szituációs gyakorlatokkal feledjük a hétköznapok egyhangúságát.

A 14-25 év közötti korosztály számára könnyedebb, egyszerűbb játékokat tartalmazó csoportindulást tervezzük csütörtök délutánonként. A felnőtt csoport előreláthatólag péntek délután tartja foglalkozásait. Jelentkezni lehet a madfie06@yahoo.com e-mail címen és a 30/245-9067-es telefonszámon, illetve hivatali órákban a 311-3595-ös telefonszámon Gazdag Árpádnál.

Jakab Júlia

▶ NEMZETKÖZI PROGRAMOK

Április 20-22 között tartották az Európai Unitárius Univerzalisták tavaszi összejövetelüket a hollandiai Rolduc apátságban.*

*A 900 éves múltra visszatekintő épületkomplexumban ma kollégium, katolikus teológiai szeminárium, szálloda és konferencia központ működik.

Az Európában élő amerikaiak baráti találkozására ezúttal 130-an érkeztek, az egész világból.

A konferencia kiemelt előadója az Oregon állambeli Portland lelkésze volt. Bill Sinkford, az UUA volt elnöke részletes önéletrajza után átfogó ismertetést tartott az Unitárius Univerzalista Egyesület és az egyes nemzeti közösségek történetéről. Bemutatta hitelveiket, jellemzőségeiket; valamint választ próbált adni arra a kérdésre, hogy mit jelent az unitárius univerzalizmus.

Előadását szombat délután követték két időintervallumban az ún. „workshop”-ok, foglalkozások. A városnézés, kulturális, terápiás témákat érintően tizenkét önkéntes előadó programjai közt az enyém is szerepelt az egység eszméje és az analitikus én-elmélet vallás- és társadalomlélektani témájával.

Gazdag Árpád

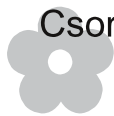
EGYENSÚLYKERESÉS VÁLTOZÓ VILÁGUNKBAN

címmel unitárius, unitárius-univerzalista és más felekezetünk második világtalálkozója lesz Marosvásárhelyen, **2012. október 4-7.** között!

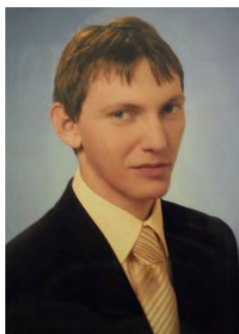
A www.icuww.com internetes oldalon május végéig kedvezményesen lehet regisztrálni. (A 10.000 forintos részvételi díjat mindenkinek be kell fizetni, de a fenti honlapon a magyarországi résztvevők ösztöndíjat kérhetnek szállásra és további költségekre.)

A marosvásárhelyi szervező, Nagy Gizella elérhetőségei:
nagygizella@gmail.com
00-40/748-20-3378

Szent-Iványi Ilona

Az én történetem

Az én történetem 1902-ben kezdődik. Egy papválasztás körüli viszály miatt 150 jómódú gazda vált ki

akkor a nagy református gyülekezetből és hozták létre a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközséget. Így verhetett gyökeret Dávid Ferenc erdélyi vallása kicsiny hazám eme eldugott szegletében, szül falumban, Füzesgyarmaton.

Els olvasatra különösnek t lehet, hogy e sorok megfogalmazásakor, 2012 hajnalán, egy 20 évet sem ért fiatal felnőtt ember élettörténete hogyan kezdődhet az ennyire távoli múltban, amikor nagyanyáink, dédnagyanyáink még az Osztrák-Magyar Monarchia állampolgárai voltak. A sorok között olvasva, azokon végig zarándokolva azonban mindenki számára ki fog derülni, hogyan fonódik össze egy család és egy gyermek története a történelmi távlatokban még fiatal kis gyülekezettel. Mindenki számára nyilvánvaló lesz az összefüggés.

Talán soha többet, csak most, ez egyszeri alkalommal engedek írásaim során betekintést az életembe ekkora mélységig a nagyvilág számára. Most az olvasó megismerheti egy egyszer, hétköznapi család történetét, és ezen belül egy teljesen átlagos, egyszeri gyermek életének első szakaszait. Mindenki láthatja majd, hogy a hit területén hogyan alakult e sorok írójának szellemi fejlődése, és hogyan kellett idővel felnőnie. Ez az írás egy összetört, de újjászületben lévő szív legnagyobb mélységeiből fakad. Kérem, aki magáévá akarja tenni, ne csak nézze, olvassa a szöveget, lászon is a sorok mögé!

Most tehát nagyot ugorva érkezőnk az egyházközség megalapításától a születéséig. Szegény,

magát még reformátusnak valló családban láttam meg a napvilágot. Édesanyám és édesapám is háromgyermekes családban nettek fel. Édesanyám legkisebb, édesapám középső gyermekként. Édesanyám fizikai egészségét adta értem hosszú-hosszú évekre. Édesapámtól csak a nevemet kaptam.

A családfámat csak a nagyszülőkig tudom – vagy talán csak a nagyszüleimig akarom – visszavezetni. A nagyszüleim – gyermekeikkel azonos módon – dolgos emberek voltak. Az élet azonban nem mindig napsütötte tájakon vertanyát. Apai nagyszüleim – akik mindig is reformátusok voltak, s gyermekeik mai napig azok – élete a pokol legvadabb birtokain vágatva ért el a végéhez. Egy apa, aki első szülött fia életére tör, a saját testéből szakított szívbe mártva haragjának pengéjét, és egy anya, aki a férje okozta megpróbáltatások végén, az érzelmeit nyugovóra küldve alkoholban lelt egyetlen barátára. 1995-ben és 2005-ben megváltásként érkezett hozzájuk a teremt hívása. Ez az megrendítő történetük.

Anyai nagyszüleim története sokkal vidámabb, sokkal boldogabb életet mutat. A vég azonban itt sem lehet szép. A román gyökere, ortodox vallású apa, aki talán idővel, még mielőtt megismerhettem volna engem, és én megismerhettem volna, csúnya betegséggel küzdve, 1990-ben, 63 évesen végül feladta a harcot. A református vallású anya saját életének végéig is hűséges társa maradt férjének. Ugyan a férje halála után áttért az unitárius vallásra, lelkében mindig őrizte férje emlékét és a családi hagyományokat. ,aki mindig szeretettel gondolt ránk, aki sohasem bántott minket egyetlen szavával sem, a nagymama, akit a legjobban és mindennél jobban, édesanyámként szerettem, 2011-ben adta hagyott itt.

Így támadt az én lelkemben üresség, amit halálomig magamban fogok hordozni: nagyszülők

nélkül maradtam. A fájdalom, ami megpróbál szétszaggatni csak a tőlünk nemrégiben távozott Piri mama, drága nagyanyám emléke enyhíthet. Lehet egy újjászületett család se, akinek lelki nagyságához sohasem lehet felérni, de a nyomdokaiban lehet járni, és kötelességemnek érzem életem végét folytatni. Az életem, amiről beszélélek nem egy hatalmasságokra, dicsőségre, vagyonra törő vágy beteljesítése. Ezeknél egy sokkal magasabb cél elérése. Egy új család megszületése, egy sokkal tisztább erkölcs, egy anyagiakban ugyan szerény, de lelkiükben és szeretetben szavakkal leírhatatlan mennyiség kincsekkel rendelkező vérváltság. Igazi keresztény magyar család.

Nagyszüleim emlékét örökkérizni fogom. Apai nagyszüleim hibáit örök tanúságnak fogom fel, a hozzám közelebb álló nagyszülők élete pedig örökké követendő példa lesz előttem. Példát veszek arról, hogyan lehet a különbségeket áthidalni, hogyan lehet egymást elfogadni, és örökké tisztelni. Hogyan lehet becsületos életet élve, tisztességesen megdolgozni mindenért és szerényen élni. A nagyszülők hiánya és első sorban a legdrágább mama hiánya az, ami leginkább meghatározta a közelmúltban, és előreláthatólag még nagyon sokáig meg fogja határozni az életemet, az érzelmeimet.

Van azonban egy ennél sokkal meghatározóbb esemény, amit az én történetem bemutatásánál meg kell említenem, még ha ezen már úgy érzem, sikerült túltennem magam. Így érzem, és talán így is van, de ez is olyan nyomot hagyott bennem, ami a sírig kísérni fog. Ez hamarabb történt az utolsó, legszeretettebb nagyszülő elvesztésénél. Sokkal hamarabb.

Nagyapám halála után házasodott össze édesanyám apámmal. Nagyapám életében az akaratának megfelelően ez nem lehetett volna így. Édesanyámnak ez a

második, egyben utolsó házassága, de nem az utolsó élettársi kapcsolata. 1992-ben én is megláttam a nagyvilág csodálatos fényeit, édesanya második gyermekeként. Születésemkor édesanyám velem született csípőficam kiújult, és még hosszú évekre megterhelte életét. Édesapám pedig a Csordás vezetéknev mellé a Gergy keresztnévet adta nekem.

A kapcsolatukat hosszú éveken át rontotta az érzelmeiket elnyomó és a tudatot elsötétítő szer, az alkohol, amely apám életének vált ezáltal szerves részévé. Ez vezetett végül odáig, hogy a szüleim 1999-ben elváltak. Hosszú évekre nyomtára a bélyegét ez az életemre és a lelkemre, valamint első iskolai éveimre. Apámmal még egy-két évig találkoztam, aztán teljesen kizárta magát az életemből.

A válás után még egy év sem telt el, amikor talán annak hatására a hit felé fordítottam gyermeki orcámat. Amikor a hit iránti éhségem nyilvánvalóvá vált, Piri nagyanyám karolt fel, mint mindig, és úgy döntött, a családi hagyományoknak megfelelően a reformátusokhoz visz. Az ott eltöltött talán egy év nem úgy alakult, ahogy szerettem volna. Mindig is lázadó típus voltam, és az vagyok ma is, de akkoriban, mint a fentiekben nyilvánvalóvá vált, a lelki állapotom sem volt olyan, hogy bármit is elviseltem volna, ami nem egyezett az én akaratommal. Így tehát ezért, és mert a református vallás nem a legközelebb álló volt az én hitemhez, felhagytam a hittanra járással. Tovább erősödött bennem az érzés, hogy jól döntöttem, amikor üzengetéssel, és a harag kifejezésével próbált rávenni a maradásra, a visszatérésre az akkori lelkész-házaspár.

Az élet vagy a történelem – már nem is tudom, hogy hogyan szokták mondani – megismétli önmagát. A sors különös fintora, hogy mint a helyi unitárius egyházközösség alapítói, vagy úgy, mint kedves nagymamám, én is áttértem a református vallásról az unitáriusra. Hogy hogyan történt, az már-már a múlt homályába vész, de a ködfátyol mögött megbújó emlékeimben az él, amikor mama már az új

évezredben a kezemet fogva bevitt a kicsi, fehér unitárius templomba.

Már az első alkalommal tudtam, hogy rám sok minden vár ott. Sok minden jó. Tudtam ezt, amint elször megérintett a templom hűs levegője. A pontos dátum, amikor beléptem azon az ajtón, már szintén a feledés homályába vészett. Az bizonyos, hogy ennek már több mint tíz éve. A Kisbibliámba is 2001-et írtam. Lelkem viharai végre csillapodni látszottak. Ugyan újabb rossz időszak következett életemben, amikor a körülmények úgy kívánták, hogy elköltözzünk abból a házból, ahol addig nevelkedtem. Természetesen nagymamám kicsi házáról van szó. Ekkor került a családukba anyám jelenlegi élettársa. A velem való kapcsolatomban hullámzó. A ketten közötti távolság van úgy, hogy lecsökken, aztán érveink ismét egymásnak feszülnek és a távolság ismét nő, mélyül. Édesanyámmal is nehéz éveket élt át a kapcsolatunk, most a megnyugvás ösvényén járunk.

Tehát ismét voltak problémák, de ezentúl már mindig volt egy hely, ahol levettem a vállamon nyugvó problémák súlyát, és mindig volt – most már nagymama mellett egy második személy – aki mindig tudott megoldást az eseményekre, aki mindig tudott egy kis lelki támaszt nyújtani. Tanítómateremben is van szó. Mondta többször, hogy idővel fel kellett nőnie, hogy koromhoz képest igen komoly vagyok.

Idő közben sor került arra is, hogy megkeresztelkedjek. Mintha mindig is tudták volna anyám és mama – apa hiányában az én két anyám – hogy egyszer dönteni fogok, hogy hova akarok tartozni. Nem akartak olyan akadályt támasztani már fiatal koromban, hogy a nem megfelelő helyen élelem meg ezt a pillanatot. Néhány héttel ezután meg is konfirmáltam szép, emlékezetes alkalommal.

Nem sokkal később egy kicsit elszakadtam a szülőfalumtól, de mindig itthon maradtam. A középiskolát és a technikumot hamarosan befejezem.

Eddigi életemben akkor került sor az utolsó nagyobb fordulatra,

amikor mama nagyobb törést igényelt betegsége miatt, és visszaköltöztünk hozzá. Ekkor már végleg megnyugodhattam, habár lázadó lelkemet megtartottam, és sokszor a családommal szemben is felszínre kerültek, kerülnek a mai napig is sérelmeim. Magamat mindenek ellenére mindig meg fogom védeni, az igazamat pedig minden körülmények között bizonyítani fogom! Most már rendeződtek a soraink a nevelőapámmal is, és megpróbáljuk egymást elfogadni.

Ha már a saját életemet próbálom leírni, az érzéseimet átadni az olvasóimnak, akkor el kell mondanom azt is, hogy van egy bátyám, anyánk első házasságának gyümölcse. Habár a legtöbb dologban különbözünk, az utóbbi években rendkívül jó kapcsolatot építettünk ki, köszönhetem annak, hogy felismertük, nincs különbség testvér és testvér között! Édestestvérek lettünk. Bátyámat egy fiú és két lány gyermekkel áldotta meg az Isten. Keményen dolgozik értük és édesanyjukért, a szép kis családért. Mára már három gyermeke közül kettőnek keresztapja vagyok. Ez azon túl, hogy megtiszteltetés, felelősséggel jár a számomra.

Én azok, anyám, bátyám és a három gyermek, akikkel megpróbáljuk újjáépíteni ezt a kis családot. Vagy mondhatnám úgy is, hogy egy új családot próbálok belülről kovácsolni. Megélni velük a hitet boldogságban, szeretetben, méltó emléket állítva ezzel mamának, akit mi – egyformán mindannyian – mindennél és mindenkinél jobban szeretünk. Én ezt szerettem volna, hogy így legyen, hogy jobbak legyünk!

Ez volt tehát az én életem eddig. Így lettem, lettünk unitáriusok. Így találtuk meg önmagunkat. Hogy hogyan fog ez ezután alakulni, hogy belém mi lesz, az még a jövő kérdése.

Keresem a helyem a világban és tudom meg fogom találni, meg kell találnom!

A gyulai unitárius szórvány története az újraindulásig

2. rész

A harmadik szeretetvendégséget a református imaházban tartották 1936-ban. Ebben az évben csatolták a gyulai szórványt Füzesgyarmathoz. Ekkor szolgált itt el ször Darkó Béla lelkész,* aki 1944-ig volt ennek a területnek a lelképásztora. Utóda Bajor János lett.

1937-től az istentiszteleteket a református iskola egyik termében tartották. (Novák utca, ma Kálvin út.) Kivétel volt, amikor József Miklós püspöki vikárius városunkba látogatott: akkor ismét a református templomban kellett istentiszteletet tartani. Ez alkalommal több családot is meglátogatott.

Következő évben özv. Nyír Géznét, a budapesti NSZÖVETSÉG alelnökét köszönthették a szórvány tagjai. Az istentisztelet részeként a résztvevőknek Szász Domokos tartott eladást „Gondolatok” címmel.

A szórványban csak 5 tiszta unitárius család volt, a többség vegyes házasságban élt. Évente egyszer, közgyűlésen beszéltek meg dolgaikat. Négyeszer érkezett a városba lelkész, de évi 15-20 alkalommal lelkész nélkül is összejöttek egyházi énekeket tanulni, Bibliát olvasni, imádkozni – szóval együtt lenni. Tudjuk, hogy József Dezső komolyan készült ezekre az alkalmakra. Sajnos feljegyzései, iratai közvetlenül halála után megsemmisültek.

Mondjuk úgy, hogy jelentős akciója volt ennek a kis szórványnak, hogy gyűjtést rendeztek az épült kocsordi templom javára. Fennmaradtak az els adakozók nevei is: Szász Domokos és családja, Fazekas Lajos és felesége, Szász Lenke, dr. Ürmössy Károly, id. Gyarmati Gergely, Gyarmati Dénes, Gyarmati Domokos, Gyarmati Béla, Galbács Jánosné, id. Máté Balázs, ifj. Máté Balázs, Csáki Mihály és József Dezső. Kicsiny, de lelkes névsor!

Ma úgy mondanánk, hogy ökumenikus esemény volt 1940 áprilisában, hogy a gyulai református egyház felkérte Darkó Bélát, hogy a Szegedi Kis István Társulat gyulai fiókjá által rendezett „vallásos estélyen” tartson eladást az unitarizmusról, a református és az evangélikus

lelkész mellett. József Dezső így kommentálta az eseményt: „Darkó Béla annak a reményének adott kifejezést, hogy a keresztény egyházak egyesítésének felködl épületéhez el adásával, mint egy odaiill és szükséges tégladarabbal is hozzájárult.”

Az 1942-es Unitárius Értesítőben olvashattuk a következőket: „Gyarmathy Gergely gyulai városi nyilvántartó atyánkfiaát érdemei elismeréseként a nemzetvédelmi kereszttel tüntették ki.” Testvére, Gyarmathy Dénes is ugyan azt a kitüntetést kapta. Majd: „Csaknem egyidőben felesége egy fiúgyermekkel ajándékozta meg, ezzel a nagy kiterjedésű Gyarmathy család ismét egy kis unitárius fiúval gyarapodott.”

A következő évben hárman konfirmáltak, 11-en jártak hittanra. A háborús 1944-es évben is élt a szórvány. A szórvány összejöveteleken mindig felolvassnak egy-egy részt a Ferencz József és Szent-Iványi Sándor szerkesztésében megjelent „Az unitárius élet munkásai,” című könyvből.

1946-ban Szász Domokos és családja Pestre költözött. Az egyik legaktívabb szórványtagtól kellett búcsút venni.

Az alsó tagozatos gyerekek hittanoktatója Szűcs Lászlóné Deák Piroska lett. A gyerekeknek is, de a felnőtteknek is jól jön az egyház ruhasegély akciója. A lelki életet a csendesnapok beiktatásával tették tartalmasabbá. Az istentiszteleteket megint az 1. sz. iskolában tartják. A szórványt ettől az évtől Gyarmathy Gergely képviseli a központban.

Az 1948-as év egy nagy lehetőséget villantott fel. Augusztus 3-dikán kelt ajándékozási szerződés alapján az A+1 sorszám alá felvett ingatlanra ajándékozás jogcímén a Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség mint tulajdonos javára bejegyzés történt. A cikornyás jogi nyelv azt jelenti, hogy Gyula megyei jogú város 462 négyszögöles telket adományozott templom és lelkészi lak építésére, azzal a megkötéssel, hogy 1954. december végéig a templom és a lelkészi lak épüljön fel. Ellenkezes esetben a tulajdonjog visszaszáll a városra. Sajnos pénzühiány és majd a politikai helyzet ezt a szép tervet megghiúsította. Ma a Közüzemi Üzem áll ezen a telken.

*Darkó Béla személyében keresztpámát tisztelhetem.

A következő évek csendes munkával teltek. 1947-ben az egyházkör olyan változtatást tervezett, ami a mi szórványunkat is érintette. Úgy tervezték, hogy az eddig jól-rosszul működő missziót meg kell szüntetni, és a lelkészeket egy-egy nagyobb központba le kell telepíteni. Békés megyei viszonylatban Orosháza neve merült fel, amihez a csabai, gyulai szórványokat csatolni lehet. Tudnunk kell, hogy évek óta a legtöbb unitárius – 250-300 f – Orosházán volt, ahol komolyan felmerül a templomépítés szándéka is.

Szórványunk erdélyi kitelepüléssel gyarapodott. Bajor János és Szász János lelkészek szolgáltak be. Olykor havi két istentiszteleti alkalmat is feljegyeztek. Ha nem lelkész templomozott, akkor Kiss István gondnok mondott imát és olvasott fel prédikációt.

A következő évben, 1949-ben családlátogatóskoról adott hírt az egyházi sajtó. József Dezső már-már irodalmi mondható riportja egy Gyula környéki tanyán él unitárius családot mutat be. Ma már nem tudjuk, hogy kiket és hol látogatott meg; de a tanyán élő parasztcsalád kötetését a hitűkhöz jól érzékeltette.

Az ötvenes években a református imaházban jöttek össze a szórvány tagjai. Bajor Imre lelkész elhelyezésével megritkultak az istentiszteletek. 1958. február 9-dikén Kelemen Miklóst helyezték a füzesgyarmati lelkészi állásba, így ismét rendszeressé váltak az istentiszteletek, konfirmálások. Találkozás lehetőségét nyújtotta a dél-alföldi unitáriusok számára, hogy 1958. június 28-29. között unitárius búcsú volt Hódmezővásárhelyen, ahová a gyulaiak is elutaztak. Szolgálatot Peth István püspöki helynök tartotta.

1959. január 13-dikán meghalt Megyelka Béla, aki évekig az egyházi teendőt látta el. Életét ma már homály fedi. Annyit tudunk róla, hogy a szociális otthonban élt. Amíg ereje és egészsége engedte a folyóiratok, meghívók széthordásáról gondoskodott. 70 éves volt.

Ebből az időből van olyan adatunk, hogy József Dezső – aki ekkor már egészségügyi okok miatt lemondott a gondnokságról – hozzáfogott a gyulai szórványgyülekezet történetének megírásához. Sajnos semmi sem maradt fenn ebből a munkából, ha egyáltalán hozzá is kezdett... Mivel a hírvételek – hiszfestés is – 1959-ben gyűjteményes kiállítás nyílt az Erkel Ferenc Múzeumban. Enyedi G. Sándor tanácselnök és dr. Dankó Imre múzeumigazgató nyitotta meg a négy évtizedet reprezentáló kiállítást. Ezekben az időkben kapta meg az Oktatásügyi Kiváló Dolgozója kitüntetését.

1960-ban gondnoki teendőit Kiss István vette át, akit Peth István püspöki helynök köszöntött. A távozó gondnoknak Szász Lászlóné egy gyulai várat ábrázoló kézimunkát adott át, míg az új gondnok saját fadaragványával lepte meg a püspöki helynököt. „Peth István vikárius úr gyulai látogatásának emlékére. 1960. aug. 28.” – hirdette az eseményt a felirat. A vikárius és a szórvány vezetője az ünnepség után látogatást tett Nagy Sándor református esperes-lelkésznél.

Az Unitárius Élet 1961. májusi száma adott hírt arról, hogy Kelemen Miklós lelkész a gyulai szórványegyházközösségben egy kézzel írt könyvet talált, amely Farkas Mózes másolatában (1806) Márkos György „Keresztény Dogmatika Theologia” c. munkáját tartalmazza. Kelemen ennek a kézzel írt könyvnek alapján jutalmazott pályamunkát írt „Márkos György helye az unitárius dogmatikában” címmel. Magáról Márkosról keveset tudunk. Elég most csak annyi, hogy a 18-19. század fordulójának teológusa volt.

Kelemen Miklóst 1962-ben Hódmezővásárhelyi lelkésznek nevezték ki, aki októberben már meg is szervezte a soron következő vásárhelyi unitárius búcsút.

1963-ban meghal Budapesten Szász Domokos. Haláláig egyházi tanácsos volt. 1973-ban Kiss István gondnokot temették el 72 éves korában. Utóda Szász Lászlóné Deák Piroska lett. Ezekben az években a hírvételek száma annyira megcsappant, hogy a lelkész utazási költségét nehezen fedezte a perselypénz. Úgy határozott a közgyűlés, hogy átmenetileg szüneteltetik a rendszeres istentiszteleteket. A folytatásról 1972-ből van adatunk: istentisztelet volt a református imaházban, és ebben az évben kereszteltek is.

Irodalmi adatunk 1983-ból, majd 1989-ből van, ami bizonyítja a szórvány meglétét, a működését. Viszont 1990-től 1999-ig valóban szüneteltek az istentiszteletek. Előregedés, elköltözés meggyengítette a kis közösséget. A lelkészek messze éltek a várostól. Legfőképpen hiányzott egy olyan személy, aki ismét összefogná, megszervezné a szórványt.

A klenódiumokat korábban Gyarmathy Gergely figyelmeztetésére Kiss Mihály lelkész megvásárolta, majd amikor újjáalakult a szórvány Kiss-pálné Romvári Etelka, az új szórványgondnok Gyulára hozta.

De ez már az újjáalakult gyulai szórvány történetéhez tartozik.

Brassai Sámuel egyházzolgálatára

Százötvenöt éve, 1897. június 24-én hunyt el Brassai Sámuel, akit kiemelkedően jelentős természettudományi, nyelvészeti, filozófiai, művészeti és pedagógiai munkássága nyomán teljes joggal neveznek „az utolsó erdélyi polihisztornak.” Brassainak a 19. század egészét átfogó, küzdelmes és fordulatos életpályája sok szállal kapcsolódott szeretett vallásához és eszmerendszeréhez, az unitarizmusához. Írásunkban bemutatjuk Brassai Sámuel egyházzolgálatának néhány fontos mozzanatát, amelyek talán még unitáriusok számára is csak részben ismertek.

Brassai Sámuel szerteágazó életműve nem csak az unitárius közösség körében örvend tiszteletnek: nagyszerű nyelvészek, tudomány- és művelődéstörténészek gondoskodtak arról, hogy pályája, öröksége a 20. (sőt a 21.) századi kimvelt emberfők számára is megismerhető valóság, követe példát adjon.

Kiindulópontok

Mikó Imre, egyházunk korábbi fő gondnoka (akiről az Unitárius Élet 2011/2. számában közöltünk centenáriumi megemlékezést) 1971-ben, a bukaresti Kriterion Könyvkiadónál jelentette meg Az utolsó erdélyi polihisztor című Brassai-monográfiát. A másik alapvető jelentős kiadvány a Gazda István tudománytörténész által szerkesztett Brassai Sámuel emlékezete című kötet, amely a Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület gondozásában jelent meg, 1997-ben. A harmadik fontos forrás Gaal György kolozsvári művelődéstörténész Múzsák és erények jegyében – Dolgozatok Erdély unitárius múltjából című könyve (2001, az Unitárius Egyház kiadása), amely önálló fejezetben tárgyalja Brassai és a kolozsvári Unitárius Kollégium kapcsolatát. Ugyancsak Gaal György dolgozta fel Brassainak a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem életében játszott szerepét – az Egyetem a Farkas utcában című kötetben (2001, az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság kiadása).

Önálló kötet foglalkozik Bras-

sai Sámuel nyelvészeti kutatásaival és eredményeivel (A nyelvész Brassai öröksége. Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2005), de hasznosak azok a halála után, illetve a két világháború között megjelent tanulmányok is, amelyek filozófiai, természettudományos, műkritikai és pedagógiai tevékenységét vizsgálják. Brassai Sámuel életművének teljes bibliográfiája megtalálható a Magyar Elektronikus Könyvtárban. Ez az irodalomjegyzék nem tartalmazza Boros György unitárius püspök regényesen megírt, ugyanakkor gondosan dokumentált Brassai-életrajzát, amely 1927-ben jelent meg Kolozsvárott. Az eddigiekben ismertett, bőséges forrásanyag – különösen unitárius olvasók számára – szükségtelemmé teszi, hogy ismét felidézzük Brassai Sámuel életének és pályájának fontosabb mérföldköveit. Nem térünk ki arra a számtalan legendás-mesés történetre, anekdotára sem, amely a megörögzött agglegény, a különös tudós figurájához kapcsolódott. A következőkben így cikkünk tényleges tárgyára, Brassai egyházzolgálatára fókuszálhatunk, s elte csupán Arany János elismerő szavait idézzük: „Brassai Sámuel a tudomány, elmésség és a logika fegyveres Góliátja.”

A szentgyörgyi paplak

Túlzás nélkül állítható, hogy Brassai Sámuel beleszületett az unitarizmusba, a hétköznapi és ünnepeken is tudatosan vallott és megélt dávidferenci hitelvekbe,

Brassai Sámuel 1880 körül

eszmerendszerbe. A torockószentgyörgyi paplakban – emléktáblája szerint „a torockószentgyörgyi érdekes unitárius eklészián” – született 1800-ban (születésének pontos hónapja és napja ismeretlen). Édesapja, Brassai W. (eredetileg: Wellmess vagy Welmer) Sámuel torockói unitárius iskola-mester, énekvezér és paphelyettes volt, akinek pályája nem alakult túlságosan szerencsésen. 1792-től a gyülekezet tagjai folyamatosan panaszt nyújtottak be ellene Lázár István püspökhöz és az Egyházi Képviselő Tanácshoz; arra hivatkozva, hogy templomi éneklése pontatlan, a temetésekkel elkésik, a lelkész nyári szabadsága idején nem végez helyettesítő szolgálatot. Lázár püspök sokáig igyekezett megvédeni, de 1804-ben – betegségére hivatkozva – fiatalon nyugdíjazták. Ekkor átköltözött

szül falujába, Torockószentgyörgyre, de mivel nem tudta elartani családját, 1808-ban ismét tanítói vagy papi állásért folyamodott az Egyházi Képviselő Tanácshoz. Két évvel később torockószentgyörgyi tanítónak nevezték ki, majd az 1811. évi zsinaton lelkésszé szentelték, s ettől kezdve tizenöt éven át szül falujának unitárius papja volt. Ez a szolgálat sok szenvedéssel és nélkülözéssel járt: betegsége kiújult, az egyházközség pedig nem fogadta be, elmozdításáért szinte havonta írták az újabb és újabb beadványokat. 1827-ben áthelyezték Alsó-felső Szentmihályfalvára, s itt szinte új életet kezdett, lelkészként is kiteljesedett. 1837 tavaszán, villámcsapás következtében hunyt el.

Brassai W. Sámuel 1794 szilveszterén kötött házasságot az elismert unitárius esperes, Kissolyosi Koncz Gergely lányával, Krisztinával, aki a házimunka és a gyermeknevelés mellett – kitűnő latin és német nyelvtudásával – lelkészi és iskolai munkájában is segítette férjét. Brassai írásából tudjuk, hogy nemcsak tisztelte szüleit, hanem igazán bensőséges kapcsolatban is volt velük, s az édesapját ért megpróbáltatások ellenére Torockószentgyörgyhöz is költözött. 1835-ben, a Vasárnapi Ujságban így írt édesapjáról: „Szemeimben tiszteletre gerjeszt kedveség sugárzott és a keresztényi szeretet mutatkozott az arculatján. Lelke gazdag, ámbar küls ruházatja szegény vala, mint valának öltözve az Isten prófétái is (...) Ezen papnak minden gondolatai és elmélkedései a lelki dolgokra valának irányozva, mely által érzékenységeit annyira megzabolázta, hogy testének sanyargatásában csaknem felettébb sokra ment.” Ötvenhárom évvel később, amikor a 88 esztendő Brassai Sámuel elvállalta az Unitárius Közlöny szerkesztését, az első számban ugyancsak mély érzelmekkel, szeretettel emlékezett édesapjára.

Az Unitárius Kollégium

A gyermek Samu el ször édesapja (magán)tanítványa volt, majd tizenhárom évesen, 1813 novemberében beiratkozott a kolozsvári Unitárius Kollégiumba, amelyet akkoriban rektorként a tudós bölcész, Molnos Dávid vezetett. 1816-ban – az Erdély egészét, így a kollégiumi tanárokat és diákokat is sújtó éhínség miatt – haza kellett költöznie Torockószentgyörgyre, de két évvel később visszatért a kollégiumba, ahol 1821-ben annak ellenére megszerezte az abszolutóriumot, hogy történelemből nem volt hajlandó záróvizsgát tenni, mert nem értett egyet a tantárgy oktatási módszerével. Az 1820-as években főúri családok nevelőjeként dolgozott, emellett szépirodalmi, tudományos és közgazdasági közleményeket publikált. 1833-ban a hazafias szellem kolozsvári Casino lapjának, az említett Vasárnapi Ujságnak lett szerkesztője, s ez egy csapásra ismertté tette. Hitrokonai közül barátságot kötött Bölöni Farkas Sándorral, Kriza Jánossal és Berde Mózással, de Erkel Ferenc, Kemény Zsigmond vagy a festőművész Barabás Miklós is közelebbi ismeretségi körébe tartozott.

1836-ban kolerajárvány pusztított Kolozsváron, és a „fekete angyal” nemcsak Körmöczy János unitárius püspököt, hanem Molnos Dávid kollégiumigazgatót is magával ragadta. Az Unitárius Egyház felfigyelt Brassai Sámuel sokoldalú tehetségére, és Daniel Elek főgondnok javasolta kollégiumi tanárrá való kinevezését, bár Brassai szabadelv nézetei miatt ezt sokan elleneztek. Néhányan arra hivatkoztak, hogy – tanártársaitól eltérően – nem járt ösztöndíjjal külföldön, mások nagy bajuszát és pofaszakállát kifogásolták. A következő év márciusában a megszokott latin helyett Brassai magyar nyelven olvasta fel. Az idős és a nemzeti karakterek befolyása a történelem című székfoglaló értékesítését, amely a korabeli Kolozsvár

szellemi életében a reveláció erejével hatott. Mint Molnár B. Lehel egyháztörténész-levéltáros öt évvel ezelőtt, lapunkban megfogalmazta „a beiktatással Brassai életének legtevékenyebb és legtermékenyebb évtizede kezdődött el, amikor többször is az igazgatása alá került a kollégium, s mint ilyen, új szellemet hozott az intézet falai közé, végül megreformálta az egész unitárius tanügyet.” Az alábbiakban – Boros György, Gál Kelemen és Gaal György kutatásai nyomán – összefoglaljuk az unitárius oktatási reform lényegesebb mozzanatait.

Az Unitárius Egyház már az 1833. évi ürmösi zsinaton foglalkozott a tanterv módosításának és a magyar tanítási nyelv bevezetésének kérdésével. 1837-ben az Egyházi Főtanács ennek érdekében egy javaslattevő bizottságot is kinevezett, de aztán – Aranyosrákosi Székely Sándor püspökségének első éveiben – konzervatív fordulat történt, és az 1840. évi bölöni zsinat úgy határozott: a kolozsvári kollégiumban minden tudományt továbbra is latinul kell tanítani, sőt a növendékek még az udvaron is csak „deákul” beszélgethetnek. Ez a határozat azonban tarthatatlannak bizonyult, mert – az unitárius önképző körök mozgalma ösztönzésére – a magyar tanítási nyelv idközben már elterjedt, a diákok latin nyelvtudása pedig egyre hiányosabbá vált. 1841 májusában ezért Iszlai László főgondnok felkereste Brassai Sámuelt, és megbízta az új tanterv részletes kidolgozásával. Brassai nagy lendülettel látott munkához, így az 1841. augusztus 27-én tartott korondi zsinat a javaslatot vita nélkül elfogadta, s egyben elrendelte azonnali életbe léptetését.

Brassai a nevelésügyi reform részeként kezdeményezte a latin tanítási nyelv eltörlését, és szorgalmazta, hogy a tanítók kinevezése ne osztályonként, hanem szakcsoportok (magyar, német és latin nyelv, olvasás, értelemkifejtés)

gyakorlatok, földrajz, természetrajz, történelem, számtan, írás, rajzolás, ének, vallás) szerint történjen. Javaslatára egy állandó nevelésügyi bizottságot is felállítottak, amelynek az volt a feladata, hogy a végző diákok közül kiválassza a tanári pályára alkalmasakat, s azokat pedagógiai módszertani nevelésben részesítse. Brassai javaslatcsomagja a kollégiumot három tagozatra osztotta. Az első három osztály (a későbbi négyosztályos elemi iskolák előfutára) a hungarica nevet kapta, s itt az oktatás kizárólag magyarul folyt. A második tagozat, az ötéves philologica már latin nyelv képzéseket is magában foglalt, míg a kollégiumi nevelést záró hároméves „bölcseleti tanfolyam” a történelem, a filozófia, a matematika, a fizika és a statisztika oktatását állította a középpontba.

Az új nevelési rendszer bevezetése komoly nehézségekbe ütközött. Mint Gál Kelemen megfogalmazta, „hiányoztak a szakrendszerhez szükséges szaktanítók, hiányoztak a szükséges tantervek, a reálék tanításához a szemléltet eszközök, természetani laboratórium, ásványok, növények, térképek. És első sorban hiányoztak a tankönyvek. Brassai tehát fáradhatatlan buzgósággal és csodálatos munkabírással megkezdte a kézikönyvek írását, majdnem azt mondtam: gyártását.” Brassai 1837-ben indította el a Kék könyvtár című sorozatot, amelynek minden darabja – Okszer vezér a német nyelv tanításához, A kisdédek számvetése, Fiatal kereskedő arany ábéczéje, Algebrai gyakorlókönyv stb. – több kiadást ért meg, és számos iskolában még a 20. század elején is ebből tanították az unitárius diákokat. A tankönyvírás mellett Brassai saját költségén szerzett be fizikai és vegytani szemléltet eszközöket, gyarapította a kollégiumi könyvtárat és a zenei oktatás céljára egy harmóniumot ajándékozott az intézménynek. Alapító tagja volt a

Kolozsvári Nevelési Körnek, és módszertani könyvet, példatárakat állított össze néptanítók számára.

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc, majd a császári önkényértizede hosszú időre megtörte az 1841-ben elindított nagyszabású oktatási reformot. Nemzetként maga Brassai is részt a szabadságharcban, amiért két évig bujdosnia kellett, majd 1851-től Pesten magántanárként és zenekritikusként dolgozott. 1859-ben tért vissza Kolozsvárra, ahol az Erdélyi Nemzeti Múzeum alakuló közgyűlése múzeumnek választotta. A püspök nélkül maradt Unitárius Egyház nagyszűf gondnok, Káli Nagy Elek kezdeményezte, hogy a kollégiumba is térjen vissza, de csak félállást vállalt: a gimnáziumban görög nyelvet, a teológián hébert tanított, majd múzeumi elfoglaltsága és bizonyos személyi ellentétek miatt a tanítástól lemondott. Ezután az egyház megválasztotta a kollégium felügyel gondnokának, s ebben a minőségében még tizennégy évig részt vett a kollégiumi igazgatósági üléseken, és előadásokat tartott a tanévnyitókon. Valójában azonban már inkább csak nevét és tekintélyét adta az Unitárius Kollégiumnak – hatvanadik életévén túl is újabb tudományos és közéleti tervek foglalkoztatták.

A Dávid Ferenc Egylet élén

Az Erdélyben 1568 óta recepta religiónak, azaz bevett vallásnak számító unitáriusok szívós küzdelme – amit a szabadságharc leverését követő császári önkényuralom ellen vívtak – 1861-ben hozta meg első komolyabb eredményeit. Kilenck évig tartó interregnum után az Unitárius Egyház – Kriza János személyében – újra püspököt választhatott, s ugyanebben az évben indult el jelentős teológiai folyóiratunk, a Keresztény Magvet. Ez utóbbi létrehozásában Brassai Sámuel is részt vett, bár az operatív feladatok jelentős részét Nagy La-

jos kollégiumi tanár (későbbi egyházi főjegyző) és Jakab Elek történész végezte. Kriza János püspökké választása után – mint Boros György monográfiájában megfogalmazta – „Brassai az oraculum szerepét viszi egyházában. A régi tanítványok jutottak vezető szerephez. Brassai már amúgy is a vezető férfiak nestora kezd lenni. Kortársai csak elvétve akadnak (...) Kriza János is együtt haladott vele, de ez a szerény és szelidlelkű püspök is tanítványának tekintette magát. Mikó Lőrinc és Kovácsi Antal a középkoron felül vannak, de Brassait vezéröknek tekintik.” Kollégiumi felügyel gondnokként Brassai egykori kedves tanítványával, Kovácsi Antallal állt a legszorosabb kapcsolatban – vele nemcsak egyházalkotmányügyi és általános nevelésügyi, hanem konkrét iskolai kérdésekről is rendszeresen konzultált.

1871-ben az Egyházi Főtanács felkérte Brassai Sámuel, hogy – Jakab Elek társaságában – vegyen részt a brit unitáriusok londoni közgyűlésén. Brassai vállalta a fárasztó és költséges utazást – költségeinek részleges pótlására csupán 100 forint hozzájárulást kért. Londonban Brassai angolul, míg Jakab latinul tartott előadást,

Brassai Sámuel egyik időskori teológiai írása, Vallás és hit címmel

és Brassainak alkalmá nyílt az eszmerendszerében hozzá igen közel álló brit teológus-filozófussal, James Martineau-val való személyes találkozásra.

Az 1876-os esztendő jelentős személyi változásokat és konfliktusokat hozott az Unitárius Egyházban. Kriza János és Gálfalvi Imre halálával, illetve Káli Nagy Elek betegség miatti lemondásával megüresedett a püspöki és a két főgondnoki szék, és az utódlás kérdése olykor pártoskodáshoz, személyeskedő vitákhoz vezetett. Az erdélyi unitárius közélet jelentős személyiségeinek többsége Ferencz József kolozsvári lelkész püspökké választását szorgalmazta; mellette kampányolt Orbán Balázs és Jakab Elek is. Brassai Sámuel viszont a másik jelöltet, korábbi tanítványát, Pap Mózes kollégiumi tanárt és egyházi főjegyzőt támogatta. Pap Mózes – a Keresztény Magvetés zsinati tudósítása szerint – „ismerte az ügyeknek minden részletét, élő archívum volt. Főjegyzői hivatalának teljes buzgósággal szentelte minden idejét és tehetségét, csaknem ingyen (...) E mellett szepeltelen, határozott jellem, világos, tiszta ész és kiváló tudományos műveltség biztosították számára minden ismeretkörében a köztiszteletet.” Brassai – aki Daniel Gábor udvarhelyszéki főispán, Berde Áron jogász és egyetemi tanár, valamint a Kolozsvárra települt brit unitárius, John Paget társaságában maga is indult a főgondnoki tisztségért – az 1876. augusztus 27-én és 28-án, Árkoson tartott zsinaton szenvedélyesen érvelt Pap Mózes mellett, de a püspökválasztás 66:50 arányban Ferencz József győzelmével végződött. Ezután Brassait – számára kellemetlen vereséget látva – visszaléptették a főgondnok-jelöltséget látva, így erre a tisztségre Daniel Gábort és Berde Áront választották meg. Pap Mózes tudomásul vette az eredményt, de főjegyzői tisztségéért „szemeinek meggyen-

gültségére” hivatkozva lemondott. A nyilvánvalóan sértett, 76 esztendő s Brassai néhány évre teljesen eltávolodott egyházának vezetésétől – annak ellenére, hogy 1877-ben az Egyházi Főtanács az Unitárius Kollégium örökös gondnokává választotta. Néhány kollégiumi tanárral (korábbi növendékeivel) azonban továbbra is tartotta a kapcsolatot, és így ismerkedett meg legkedvesebb tanítványa, Kovácsi Antal vejével, az akkor húszas éveit végén járó, angliai tanulmányútról hazatért lelkiessel (későbbi püspökkel), Boros Györggyel. Boros javasolta, hogy a korábban Szász Márton udvarhelyszéki királyi ügyész által elindított, mérsékelt sikerű Dávid Ferenc jótékonyági pénzalapot változtassák Dávid Ferenc Egyletté, és az egyháztársadalmi szervezet első elnökévé Brassai Sámuelt válasszák meg. A felkérés és a fiatal unitáriusok szeretete új lendületet adott az egyébként kiváló fizikai és szellemi kondícióban lévő, 84 éves Brassainak: újra elkezdett vallási-teológiai kérdésekkel foglalkozni, előadásokat szervezett, tanulmányokat írt, az egylet rendezvényein két beszédet és kilenc felolvasást tartott.

Máig emlékezetes és tanulságos

A torockószentgyörgyi unitárius templom, mellette a paplak, Brassai Sámuel szülőháza

A jövő vallása című, 1886-ban tartott felolvasása, amelyben kifejtette: „az a vallás tarthat leginkább számot a művelt világ kedvezésére, amely az általános kereszténységben gyökerezve ez idő szerint legtisztább (...) az unitarizmus vagy mondják nevével: az unitáriusok vallása.” Brassai Sámuel képes volt arra, hogy tiszta keresztény hitét és az unitarizmus iránti elkötelezettségét összeegyeztesse mindazokkal a természetudományi, filozófiai és művészeti irányzatokkal, amelyekkel hosszú életpályája során foglalkozott. Boros György tanítványi szeretettel megírt visszaemlékezése szerint Brassai Sámuel hit- és életelvei közül a legfontosabbak az alábbiak: „Ragaszkodj ahhoz az igazsághoz, amely egyesít, és tartsd távol magad attól a szeszálhasogató okoskodástól, amely eltávolít. Bízál Isten szeretetében, és támaszkodj az egységére, melyet a világmindenségben oly tökéletesen valósít meg. Legyen hited a te meggyőződésed szerint, de szeretettel ölelj magához mindenkit (...) Kövesd Jézust és boldog leszel.”

228 éve született és 160 éve hunyt el Károly Csoma Sándor

Károly (Háromszék), 1784. április 4. — Dardzsiling (India), 1842. április 11.

1819-ben indult útjára. Így írt egyik levelében: „Elhatároztam, hogy elhagyom hazámat, s Keletre jövök, s ahogy csak lehet, biztosítván mindennapi kenyeremet, egész életemet oly tudományoknak szentelem, melyek a jövőben hasznára lehetnek az európai tudós világnak általában, és különös világot vethetnek bizonyos, még homályban lévő adatokra nemzetem történetében.”

Indiai vándorlásai során a tibeti nyelvvel és irodalommal foglalkozott annak reményében, hogy az ősi iratok között a magyarok eredetére is talál bizonyítékokat. Főleg Kasmírt járta be, több buddhista kolostorban élt és dolgozott. Ott olvasott a mesés Shambala országról, a buddhisták Jeruzsáleméről, amely a jugarok (ujgurok) országában van. Ez a hely a keleti felfogás szerint a bölcsesség tárháza. „Tökéletesen meg vagyok győződve, hogy a mi eleink ezen vidékekre szállottak le mint kultusz-nemzetek Krisztus előtt több századokkal.”

1834. január 5-én megjelent az első, tudományos alapossggal megírt és hiteles tibeti-angol szótár, valamint tibeti nyelvtan. 1835 decemberében Molla Eszkander Csoma néven két évig az észak-bengáli Titaljában az őshazát kereste az összehasonlító nyelvtudomány módszerével. „Így ér véget majd küldetésem, ha egyszer be tudom majd bizonyítani, hogy ellentétben a finn-magyar elmélet mellett kardoskodók megnyilatkozásaival, a magyar nép igenis Attila népe.”

1842 februárjában megkísérelte a Lhaszába való eljutást. A Mahananda folyó mocsaras, egészségtelen éghajlatú vidékén maláriát kapott. Március 24-én megérkezett Dardzsilingbe. Április 4-én súlyos rohamok és láz kínozták. Április 11-én, reggel 5 órakor Károly Csoma Sándor földi élete véget ért. Másnap a dardzsilingi európai temetőben helyezték végső nyugalomra, a Himalája harmadik legnagyobb csúcsa, a Kancsendzönga árnyékában.

A dardzsilingi síroszlop festménye, gróf Széchenyi István keretbe vésetett szövegével

120 évvel ezelőtt született Vámbéry Ármán

Szentgyörgy (Szlovákia), 1832. március 19. – Budapest, 1913. szeptember 15.

Hároméves korában megbénult a bal lábára, így járta be élete végéig a Keletet. Szegény sorsú gyerek volt, de felismerve rendkívüli tehetségét, tehet sebb ismersei elhatározták, hogy segítségére lesznek, hogy tovább tanulhasson. Tanulmányai alatt házitanítóként kereste meg a megélhetéshez és későbbi tanulmányaihoz szükséges pénzt. „Annak a szép városkának ott a kék Duna mellett minden utcaköve beszélhetne valamit, ha szólni tudna, a nyomorról, melyen keresztülmentem”, írja önéletrajzában Pozsonyról.

A legtöbb európai nyelvet már középiskolai éve alatt elsajátította. 1857-ben Eötvös József báró anyagi támogatásával indult el szörű útnak a Kelet felé. Konstantinápolyban egy gazdag ifjú francia nyelvtanára volt, majd egy hadosztály-parancsnok fiának nevelőjévé szegődött. „A ház vekilkhardsja (major domus), egy sz anatóliai muzulmán megtanította a keleti szokásokra: hogyan kell illendően ülni keresztbe tett lábakkal, megfelelő fej- és kéztartással, miképp kell prüszkölni, ásítani, enni, stb.”* Hat évi konstantinápolyi tartózkodása alatt több tudományos munkát is írt, 1857-ben adta ki az első török-német szótárt.

1860-ban, midn a MTA levelező tagjának választotta, ajánlkozott, hogy beutazza a Kelet idegen utazóktól eddig kevésbé ismert vidékeit, hogy a magyar nép fajrokonait, nyelvrokonságának esetleges nyomait kikutassa. Álruhában, mint török dervis járta be Kelet járhatatlan tájait Resid efendi néven. Így „...nemcsak megmenekült, de még olyan szent élet dervisnek ismerték el, hogy a kegyetlen Szeid Mehemed khánt megáldhatta.”* Szamarkandtól tovább azonban már nem folytathatta útját, visszatért Teheránba.

1865-1904 között a budapesti tudományegyetemen a keleti nyelvek tanára. 1871-ben az Akadémia (akárcsak Károly Csoma esetében) nem lelkesedett a magyar nyelv nem finnugor, hanem jelen esetben török eredetét valló Vámbéry elvei iránt. Számos munkája közül a „Közép-ázsiai utazás” (Budapest, 1865.) – amely a lopva írogatott jegyzetei alapján készült – megjelent német, angol, francia, olasz, dán, svéd, holland, török, urdu és orosz nyelven. 1872-ben részt vesz a Magyar Földrajzi Társaság megalapításában. 1876-ban a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja lett. 1889 és 1890 között a Magyar Földrajzi Társaság elnöke volt.

*Idézetek a Pallas Lexikonból, amelynek szerkesztésében Vámbéry is résztvett.

Összeállította: Gazdag Árpád
Forrás: Wikipedia és Pallas Lexikon

